

תדש TAMUZ תאש
ROŠ CHODEŠ AV

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Starý hřbitov v piemontském Moncalvu. (K reportáži na str. 8–9. Foto archiv.)

TRYZNA KEVER AVOT

Tradiční zářijová tryzna v Terezíně na památku všech našich blízkých zavražděných během šoa se koná v neděli 9. září od 10 hodin. Dopravu zajišťuje rabinát. Sraz zájemců je v 8.15 před budovou Židovské obce Praha, odjezd je v 8.30. Místa v autobuse je možno rezervovat u slečny Alžběty Novákové do 31. srpna na telefonním čísle 224 800 849 nebo na e-mailové adrese novakova@kehilaprag.cz. *Rabinát ŽOP*

PETICE ZA UNESENÉ VOJÁKY

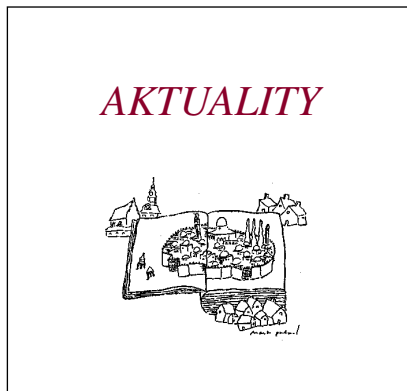
Pod patronací Mezinárodního křesťanského velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ) probíhá v ČR akce, při níž lze podepisovat celoevropskou humanitární petici. Tato petice má přímět Mezinárodní výbor Červeného kříže k většímu úsilí v pátrání po třech nezvěstných izraelských vojácích Giladu Šalitovi, Ehudu Goldwasserovi a Eldadu Regevovi, unesených před rokem při dvou přeshraničních přepadeních Izraele. Petice vznikla díky činnosti Evropské koalice pro Izrael (ECI) – svazu křesťanských proizraelských organizací, jehož cílem je dodávat členům Evropského parlamentu informace o situaci na Blízkém východě. Petici je možné podepsat on-line na www.icej.cz nebo na téže adrese lze podpisový formulář stáhnout a odeslat na adresu ICEJ (do 8. července 2007). *mk*

GRATIAS AGIT 2007

Ministr zahraničí Karel Schwarzenberg předal 19. června v Černínském paláci cenu *Gratias agit 2007* významným osobnostem a organizacím, které se výrazně podílely a podílejí na šíření dobrého jména republiky v zahraničí. „Obraz o naší zemi si lidé v cizině nevytvářejí podle ministrů či diplomatů, ale právě podle lidí jako tito laureáti,“ řekl ministr. Mezi šestnácti oceněnými je i několik osobností s židovskými kořeny: již v lednu tohoto roku byla cena předána Ireně Kirklandové, ženě, která napomáhala uprchlíkům z totalitních zemí (I. K. zemřela 24. 1. 2007). Na jaře letošního roku ocenění převzal režisér Miloš Forman, dvojnásobný držitel Ceny americké filmové akademie. Za příspěvek k rozvoji česko-chorvatských vztahů získal cenu literární historik a kritik, překladatel a bohemista Dušan Karpatský. Za dlouholetou práci ve prospěch česko-izraelských vztahů byl oceněn Chanan Rozen, předseda Izraelské společnosti přátel ČR, zakladatel Ligy přátelství Izrael – Československo a generální honorární konzul ČR v Izraeli. *am*

ZLATÁ PAMĚTNÍ MEDAILE UK PRO JEHUDU BAUERA

Dne 11. června převzal v pražském Karolinu přední světový odborník na dějiny ho-

locastu, pražský rodák, profesor Jehuda Bauer zlatou pamětní medaili UK. Získal ji jako ocenění své celoživotní činnosti v oblasti výzkumu šoa. Profesor Bauer (nar. 1926) žije v Izraeli od roku 1939. Dějinám holocaustu se věnuje od vysokoškolských studií: jeho fenomén zkoumá nejen jako jedinečnou historickou událost, ale též obecně, včetně důsledků pro současnost – působí například v mezinárodní organizaci pro předcházení genocidám (Genocide Intervention Network). (Rozhovor s prof. Bauerem přineseme v příštím čísle *Rch.*) *mx*

PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ TF V PRAZE

V Praze se v červnu konalo plenární zasedání *The Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research* (TF). Tento mezivládní výbor vznikl roku 1998 z podnětu švédského premiéra Perssona a podstata jeho činnosti je formulována ve Stockholmské deklaraci. Základem práce TF je působit na vládní i nevládní organizace ve členských zemích, aby podporovaly povědomí a výuku o šoa.

V současné době zahrnuje TF dvacet čtyř členských zemí, přičemž největší důraz je kladen na aktivity ve státech střední a východní Evropy, tedy tam, kde byly zmínky o holocaustu po několik poválečných desetiletích potlačovány či zkruslovány komunistickými režimy. Z prostředků TF jsou v jednotlivých zemích financovány projekty spojené s výukou o šoa. V ČR tak v letech 2001–2006 TF dotoval osmnáct projektů (mj. semináře učitelů o výuce šoa; pomoc terezínskému archivu po povodních; seminář o romském holocaustu v Brně).

Pro rok 2007 byla jako předsednická země TF vybrána Česká republika a jako zmocněnec pro předsednictví působí PhDr. Miloš Pojar, dlouholetý ředitel VKC ŽM v Praze a bývalý velvyslanec ČR v Izraeli. Pražské zasedání jednotlivých pracovních skupin TF a jeho výboru se zabývalo řadou otázek, jež bádání a výuka o holocaustu přinášejí. Účastníci se dohodli na jed-

nom zásadním praktickém kroku: od roku 2008 bude zřízen sekretariát TF se sídlem v Berlíně a funkce stálého výkonného tajemníka.

Informace o TF včetně podmínek pro získání grantů lze nalézt na www.holocausttaskforce.org. Nejbližší termín uzávěrky pro podávání žádostí o granty je 1. září 2007. *am*

SEZNAM OBĚTÍ ŠOA S MAJETKEM V IZRAELI

Izraelská média (deník Haarec, portál Ynetnews, 20. 6.) informovala o tom, že příslušná státní organizace publikovala na internetu seznam osob zavražděných za holocaustu, které měly majetek v Izraeli. Jedná se přibližně o tři tisíce bankovních účtů a 500 dalších položek. Z bývalého Československa je v tomto seznamu uvedeno několik desítek osob s jejich majetky. Většina bankovních účtů byla otevřena v 30. letech minulého století u bank v tehdejší Palestině pod britskou správou – nejvíce v Anglo-palestinské bance, která se později přeměnila na izraelskou banku Leumi. Po desetiletí bankami vedené účty byly nakonec převedeny do Židovského národního fondu a na zmíněnou společnost, jež se také snažila získávat informace o uměleckých předmětech a knihách vlastněných někým z obětí holocaustu. Na základě zveřejněného seznamu se budou moci rodinní příslušníci obětí o majetku dozvědět a vyplnit si žádost o jeho navrácení. Týká se to i majetku dosud v seznamu nezveřejněném. Nenárokovaný majetek bude převeden na potřebné z přeživších holocaustu a na organizace starající se o připomínku holocaustu. Více informací je možné získat na internetové stránce této společnosti: www.hashava.org.il/assetList (jména, u nichž je uveden původ z Československa, lze nalézt na adrese eretz.cz/content/view/2629/54/) nebo na telefonním čísle +972-3-5164117.

R. Řehák, Velvyslanectví ČR v Izraeli

Z OBSAHU:

- Höb a Eichmann mezi námi 3**
- Důležité je stvořit člověka**
rozhovor s A. B. Jehošuou 6–7
- Hory, vinice, synagogy 8–9**
- Primo Levi: Argon**
- Od coresů k dada 12–13**
- Sto plus jedna**
(konference AJC ve Washingtonu) 16
- Dvoji metr na Blízký východ 17**
- Izrael: Peres mezi Hamástánem**
a Fatahstánem 19
- Média: Ztracený poklad z Michle 18**
- Spolupracovníci StB 20**
- Kulturní pořady 21**
- Zprávy ze světa 24**

Zpráva, kterou sepsal Rudolf Höb, v letech 1940–43 velitel koncentračního tábora Osvětim, během své poválečné vazby v Krakově (Rudolf Höb: *Velitelem v Osvětimi. Autobiografické zápisky*, Academia 2006), přímo volá po srovnání s jiným úředníkem holocaustu, Adolfem Eichmannem, respektive s Eichmannovou výpovědí během jeho výslechu v Jeruzalémě (1960 až 1961), který byl označen na magnetofon a po přepisu stránku po stránce Eichmannem korigován a signován.

Tento text se stal základem skvělé eseje Hannah Arendtové *Eichmann v Jeruzalémě*, která vyšla v českém překladu roku 1995 v Mladé frontě.

BEZCHYBNÍ OBŽALOVANÍ

Podobně jako Eichmann, který nebyl s to dokončit střední školu, byl esesák Höb průměrný, nedovzdělaný, ale zato výjimečně pracovitý, spořádaný člověk, milující svou rodinu, zvířata a přírodu. Jeho základní vlastností byla naprostá poslušnost a oddanost autoritě. Ve chvíli, kdy tato autorita na konci války zmizela, byl ochoten cele se podřídit autoritě nové, vojenskému tribunálu, ochotně s ním spolupracovat a vypovídat. Jeho zápisky jsou de facto výrazem Höbova výsostného vztahu a důvěry v instituci.

K soudu nad svou vlastní osobou stejně přistupoval i Eichmann. Při výsleších přímo planul nadšením z jedinečné příležitosti vydat ze sebe vše, co ví, jinak řečeno stát se tím nejlépe spolupracujícím obžalovaným na světě (str. 42). I Höb na otázky kladené vyšetřovateli odpovídal iniciativně, jako by byl sám na vyšetřování zainteresován, dával vyšetřovateli spontánní informace, které ho napadly navíc, mimo otázku apod. Formou dodatečných zápisků se pak sám od sebe snažil podat co nejpodrobnější výklad související s jeho funkcí, s koncentračními tábory a s SS. Höbovy zápisky nejsou produkty vychloubané žvanivosti, ale přes určitá zkruslení a nejednu přikrašlující retuš překvapují svojí účetnickou strohou věcností. Jeho zpráva je až infantilně otevřená, zvláště také proto, že Höb nikdy nelhal, aspoň nikdy ne autoritě. Podobně Eichmann před svým vyšetřovatelem pronesl: „Jednou z mála vloh, jíž mě osud obdařil, je říkat vždy, pokud to závisí na mně, pravdu“ (str. 76–77).

Höb, který pocházel z nábožensky založené rodiny, se stejně jako Eichmann postupně rodičům odcizil. Nejlépe se cítil

v „kamarádsky družném“ prostředí vojenské jednotky nebo nejrůznějších spolků jako mnoho jiných nacistů, kteří prošli útrapami první světové války a pak zjistili, že dokážou žít už jen ve světě rozkazů a hierarchicky uspořádaných poměrů. Původně chtěl Höb sedlačit, dopracovat se „selské usedlosti a v ní založit velkou

nebo ke své rodině. Pro ty nebyli vězni lidmi“ (str. 81).

A jinde: „Zlovolné, zlostné, zcela zkažené, surové, podlé, nízké povahy spatřuji v uvězněném jen objekt, na kterém si mohou bez zábran, bez odporu vybit své časté perverzní pudy, své vrtochy, své komplexu méněcennosti. Chápu se kterékoli příležitosti, která se jim naskýtá, aby vězně jim svěšené týrali“ (str. 85). S takovými „zločinnými“ esesáky Höb zažil mnoho trápení také později, už jako velitel Osvětimi, kdy

svým chováním narušovali spořádaný chod tábora a házeli mu tak de facto klacky pod nohy.

Ani Eichmann nebyl člověk, který by snad někoho bil. Co se týká Židů, necítil k nim nenávisť. „Osobně“ proti Židům neměl nikdy ani to nejmenší. Když za Eichmannem přišla v roce 1943 vzdálená příbuzná, poloviční Židovka, aby jí udělil povolení k emigraci do Švýcarska, tak jí ho dal, stejně jako zasáhl ve prospěch jedné známých vídeňských židovských manželů. „Zmiňuji se o tom jenom proto,“ vypověděl Eichmann, „abych dokázal, že jsem žádnou nenávisť k Židům nikdy nepociťoval, neboť jak matka, tak otec mě vychovávali v přísně křesťanském duchu a kvůli svému zčásti židovskému příbuzenstvu zastávala má matka v tomto směru jiné názory, než jaké byly v kruzích SS obvyklé“ (str. 45). A Höb k tomu dodá: „Chtěl bych zde ještě zdůraznit: Já jsem osobní nenávisť vůči Židům nikdy nepociťoval. Byli pro mne sice nepřáteli našeho národa. Proto však pro mne byli rovni ostatním vězňům a zasloužili si i stejně nakládání. Nikdy jsem tu nečinil rozdílu. Ostatně pocit nenávisťi mi není vlastní“ (str. 148).

Jak Höb, tak Eichmann se štítily fanatického antisemity Julia Streichera, vydavatele obscenního plátku *Der Stürmer*, proti kterému Eichmann podnikal prudké výpady. Höb na adresu Streichera napsal: „Já jsem ten Streicherův týdeník *Stürmer* vždy odmítal pro jeho ostudný způsob prezentace, vypočtený na nejnižší instinkty“ (str. 147).

NĚJAK JSEM CELÝ POHASL

Není divu, že Höb napíše: „Od počátku masové likvidace jsem už nebyl v Osvětimi šťasten. Nebyl jsem už spokojen sám se sebou“ (str. 172). Náhlou ztrátou *Arbeitsfreude* byl postižen i Eichmann.

(dokončení na straně 14–15)

OBJEKTIVNOST, NEOSOBNOST NESTRANNOST

Rudolf Höb a Adolf Eichmann mezi námi

zdravou rodinu“. Ale všechno dopadlo jinak. V roce 1934 přišla Himmlerova výzva, aby vstoupil do SS, slákal ho příslibem rychlý postup, tedy povyšování, a s tím spojené finanční výhody (str. 76).

Také Eichmann nevstoupil do strany z přesvědčení a ani se z něho nikdy přesvědčený straník nestal. Neznal ani program strany, ani nikdy nečetl *Mein Kampf*. Linecký právník Kaltenbrunner se ho jednou otázel: A proč nevstoupíte do SS? A Eichmann odpověděl: Proč ne (str. 49).

PSYCHICKY ZDRAVÍ LIDÉ

Hororové příběhy pracují vždy s duševně vyšinitými jedinci. V souvislosti s Höbem a Eichmannem horor ovšem spočívá v tom, že to byli zcela psychicky zdraví lidé. Psychiatři, kteří Eichmanna vyšetřovali, dospěli k názoru, že Eichmann je „normální“: „Celkový psychický stav“, jeho vztah k ženě, dětem, k rodičům, sourozencům a přátelům je „nejen zcela normální, nýbrž nanejvýš žádoucí“ (str. 39).

Také Höbův psycholog, který měl možnost ho zkoumat v polském vězení, napsal: „Nebyl ani nenormálním jedincem typu moral insanity, ani bezcitným psychopatem, ani člověkem, který projevoval kdykoli náchyllost k zločinu nebo sadistické sklony. Byl jedincem vykazujícím velmi průměrnou inteligenci; od dětství měl vlivem prostředí sklon přijímat životní jevy málo kriticky a ochotně se podřizovat autoritám všeho druhu; lidí takového druhu potkáváme velmi často“ (str. 7).

Höb nejdřív sloužil v Dachau, v letech 1934–38. Zprvu jako řadový esesák a pak byl velitel bloku. Při tělesných trestech vězňů se vždy snažil, aby nemusel být přítomen bití. Naproti tomu velitelé bloku, kteří o to stáli, byli podle něho „téměř úplně všichni zákeřné, hrubé, násilnické povahy, často velmi hanebné kreatury, lidé, kteří se odpovídajícím způsobem chovali i ke svým vojenským druhům

PINCHAS 4M 25,10 – 30,1

„I řekl Hospodin Mojžíšovi: Vezmi si Jehošuu, syna Nunova, muže, ve kterém duch jest, a vlož na něho ruku svou a postav ho před Elazara, kněze, a před celou obec a poruč mu před očima jejich. A dej ze svého lesku na něho, aby poslouchala celá obec synů Jisraelských“ (4M 27,18–20).

V těchto třech verších vidíme „středění stráží“, předávání vedení od Mojžíše k Jozuovi. Sledujeme tři různé kroky, které musel Mojžíš při této příležitosti vykonat, a v nich rozpoznáme tři různé druhy tradičního židovského vedení. Za prvé: Mojžíš musel „položít ruce“ na Jehošuu, čin, který vyjádřil předání rabínské autority (*smicha*, doslova vložit) z mistra na žáka (*Mišna Sanhedrin* 1,1). Jelikož Mojžíš byl tradičně znám jako *Moše rabenu*, Mojžíš náš náboženský učitel či náš rabi, a jelikož Jehošua je v Bibli i midraších vykreslen jako Mojžíšův oddaný následovník, je naprosto logické, že první krok spočíval v předání právně-náboženské autority. Mojžíš byl navíc velký prorok, který národu zprostředkoval slovo Boží; a protože prorok je vždy také učenec (*chacham*), intelektuálně a duchovně silná osobnost, Mojžíš předal Jehošuu svou náboženskou autoritu mistra a proroka.

Poté musí Mojžíš dle Hospodina příkazu Jehošuu „postavit“ před kněze Elazara. *Kohen gadol* čili velekněz byl ve starém Izraeli určitě vůdce, nicméně jeho božská služba byla jen formální, rituálně, výrazně omezená na svatyně nebo Chrám. Bylo nezbytné, aby rabína – učenec – proroka velekněz uznal a naopak; jenže zatímco rabín a prorok neustále přinášel živé Hospodinovo slovo lidem a často se ocital ve sporu s vládnoucími autoritami, a dokonce s většinou Izraelců, velekněz musel jen vykonávat přesný chrámový rituál, aby byla zajištěna bohoslužba a udržována z generace na generaci. Jehošua se tedy musel před velekněze postavit, ale nezískal od něj rituální autoritu. V Mojžíšovi a Jehošuu sídlila náboženská, morální a etická autorita; v Aronovi a Elazarovi rituální autorita. A nakonec musel Mojžíš „dát ze svého lesku“ (hebrejsky *hod*) na Jehošuu, aby ho „poslouchala celá obec synů Jisraelských“. Mojžíš totiž fungoval také jako král, nejvyšší výkonný hodnostář izraelského národa. Díky své autoritě se mu podařilo zvládnout několik rebelií a měl nesmírný vliv nejen ve

SIDRY PRO TENTO MĚSÍC

Maimonides – *Mišnej Tora*, rukopis na pergamenu, Provence kol. 1300.

své generaci, ale ve všech následujících, včetně té současné. Mojžíšův vliv se tímto krokem neoslabil, naopak, neboť jak říká vrchní britský rabin J. Sacks, když se od jedné svíce zapálí druhá, ta první září dále jasným plamenem, a navíc spojí svit se svou následovnicí.

Zatímco obvyklý výklad „položení rukou“ je ten, že mistr předává svou autoritu žákovi, rabi Solovejčik interpretoval naši sidru jinak. Podle něj se v biblickém textu nejedná o to, že mladší Jehošua je závislý na autoritě staršího Mojžíše, ale spíše o to, že Mojžíš hledá u Jehošuy oporu. Vzpomínám si, jak rabi Solovejčik při tomto výkladu pohlédl s velkým očekáváním a nadešl na nás, studenty: „Já jsem závislý na

vás. Bez vás by moje Tóra, mé učení, veškerá tradice, kterou jsem získal od předchozích generací, zemřela se mnou. Vy jste má pojistka do budoucna.“

Z tohoto důvodu musel Mojžíš porazit Koracha, který toužil po vládě kvůli nesprávnému účelu; a z téhož důvodu podpořoval Eldada a Medada, kteří byli ovlivněni duchem svatým. A to je také pravý smysl úsloví našich moudrých, že otec nikdy nežárlí na dítě a že učitel nežárlí na svého žáka.

VAETCHANAN 5M 3,23 – 7,11

V sidře na tento týden se nacházejí dvě nejslavnější věty z celé Bible, jež se vztahují k Bohu: první z deseti příkázání: „Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, který tě vedl ze země egyptské a domu otroctví,“ a úvodní verš Šma, vyznání naší víry: „Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin je jediný.“ Ani jeden z uvedených veršů nicméně nevyjadřuje přímý příkaz věřit v Boha a žádný takový verš také v celé Bibli nenaleznete. Proč? A co zvláštního nás tyto dva verše učí o Hospodinu?

Domnívám se, že Bible nezahrnuje specifický příkaz věřit v Boha proto, že samotná víra nestačí. Vždyť kolik fanatických válek se vedlo a vede ve jménu Boha! K čemu je dnes dobrý „ryzí monoteismus“, když Alláh se změnil v Satana?!

Velký filosof Maimonides nicméně odvozuje příkaz milovat Boha z prvního příkázání. Své největší dílo *Mišne Tora* začíná zákony (teologických) základů Tóry (1,1–6): „Základem základů a pilířem moudrosti je vědět, že existuje prvotní příčina, která vytvořila vše, co je... Tato příčina je Bůh světa a Pán nad celou zemí... znát tento (základní fakt) je kladné příkázání, neboť je psáno: ‚Já jsem Hospodin, tvůj Bůh...‘ (2M 20,1; 5M 5,6).“

Je zřejmé, že Maimonides vykládá první příkázání takto: „(Přijímej mě tak, že) já jsem Hospodin, Bůh tvůj...“ Filosof interpretuje tento základní kámen židovské víry tak, aby zdůraznil univerzální prvky judaismu. Jelikož vše a každý tvor ve vesmíru vznikl díky jedinému Bohu, jenž je zodpovědný za veškeré stvoření, Maimonides uzavírá *Mišne Tora* obrazem univerzální harmonie a míru pod Boží vládou: „... a to, co je psáno v Izajášovi (o ‚konci dní‘), jak ‚vlk bude dlít s beránkem a levhart odpočívát s kůzlem‘ (Izajáš 11,6), je pouhé obrazné vyjádření a analogie. Hlavní smysl spočívá v tom, že Izrael bude žít

v míru s bezbožnými národy světa... a všichni se vrátí k pravému náboženství. Už se nebude loupit a ničit, lidé budou jíst jen to, co je dovoleno bez boje, jako to dělají Izraelité“ (Zákony králů 12,1).

Zvláštní je, že Maimonides odvozuje víru v Boha veškerého stvoření právě z tohoto verše, který zachycuje událost tak specificky spjatou s židovským národem – jeho vysvobození z egyptského zajetí. Přitom je to tentýž verš, na němž rabi Jehuda Halevi, autor známého filosofického pojednání *Kuzari*, dokládá jedinečný vztah mezi Hospodinem a Izraelem.

Rekl bych, že Maimonides si tento verš vybral ze dvou důvodů: za prvé proto, že předchází negativnímu přikázání proti modlářství: „Nebudeš mít jiného boha kromě mě,“ takže je logické, že první přikázání vyjadřuje pozitivní příkaz přijmout jediného Boha; za druhé proto, že Maimonides opravdu věří, že exodus z Egypta dává i univerzální ponaučení! Velký filosof mohl nalézt podobný podnět i ve čtvrtém přikázání, příkazu o dodržování šabatu, který byl Izraeli dán, aby mu připomínal stvoření a východ z Egypta. Co tyto dva fenomény – stvoření a exodus – spojuje? Exodus je důsledek stvoření: Jestliže Hospodin stvořil každou lidskou bytost podle svého obrazu, pak musí být každý člověk svobodný a nikdo se nesmí chovat ke druhému násilně či usilovat o jeho majetek. Boží stvoření člověka vytvořilo scénu pro lidskou svobodu a svou podstatou musí vyústit ve zničení „faraonského“ despotismu a ve formulaci univerzálního zákoníku morálky: Nebudeš vraždit, nebudeš krást, nebudeš smilnit.

Není divu, že Maimonides trvá na tom, že každý musí přijmout – třeba i donucením – sedm noachidských zákonů morálky (*Mišnej Tora*, Zákony králů 8, 10), a že definuje mesiášskou dobu jako čas, kdy celý svět žije v míru a harmonii. Není divu, že největší komentátoři, jako Ramban a Ibn Ezra, vnímají exodus jako čin, který ustanovil Hospodina jako jediného Vládce vesmíru. Svou vládu demonstroval tím, že odstranil faraona, prototyp despoty, a tím si nárokoval právo uzákonit morálku všem. Tím se v naší sidře vysvětluje i vztah mezi Desaterem a modlitbou *Šma*. Neexistuje univerzálnější vyjádření naší víry než „Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin je jediný“, což v Rašiho výkladu znamená, že ačkoli Bůh lásky (*Hašem*) a morálky (*Elohim*) je v současnosti přijímán jen námi, nakonec ho přijmou všichni, veškeré lidstvo, jež Hospodin stvořil.

(Z komentářů rabiho Šlomo Riskina vybrala a přeložila am.)

BOHOSLUŽBY

v pražských synagogách – červenec 2007

Staronová synagoga

3. 7. úterý	půst 17. tamuz	1.55–21.59 hodin
6. 7. pátek	začátek šabatu	20.55 hodin
7. 7. sobota	PINCHAS 4M 25,10–30,1 hf: Jr 1,1–2,3 perek 1 mincha	20.50 hodin
	konec šabatu	22.20 hodin
13. 7. pátek	začátek šabatu	20.51 hodin
14. 7. sobota	MATOT-MASEJ 4M 30,2–36,13 hf: Jr 2,4–28; 3,4; 4,1–2 perek 2 mincha	20.40 hodin
	konec šabatu	22.13 hodin
16. 7. pondělí	Roš chodeš av	
20. 7. pátek	začátek šabatu	20.44 hodin
21. 7. sobota	ŠABAT CHAZON DEVARIM 5M 1,1–3,22 hf: Iz 1,1–27 perek 3 mincha	20.30 hodin
	konec šabatu	22.04 hodin
23. 7. pondělí	začátek půstu 9. av	20.57 hodin
24. 7. úterý	PŮST 9. AV – Tiša beav konec půstu	20.37 hodin
27. 7. pátek	začátek šabatu	20.35 hodin
28. 7. sobota	ŠABAT NACHAMU VAETCHANAN 5M 3,23–7,11 hf: Iz 40,1–26 perek 4 mincha	20.20 hodin
	konec šabatu	21.52 hodin
30. 7. pondělí	15. av	
3. 8. pátek	začátek šabatu	20.25 hodin
4. 8. sobota	EKEV 5M 7,12–11,25 hf: Iz 49,14–51,3 perek 5 mincha	20.10 hodin
	konec šabatu	21.39 hodin

V sobotu a o svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Vysoká synagoga

Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.00 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin,
maariv (večerní modlitba) v 19.30 hodin.

Španělská synagoga

(Bejt Praha)

Každý pátek kabalat šabat od 19 hodin.

Jeruzalémská synagoga

V sobotu ranní bohoslužba v 9.00 hodin,
páteční večerní bohoslužby se nekonají.

Bejt Simcha (Mánesova 8, Praha 2)

Kabalat šabat každý pátek od 18.00 hodin.
V pátek 20. 7. se bohoslužba v Bejt Simcha nekoná,
ale zveme všechny na víkendový reformní šabaton do Děčína.

DŮLEŽITÉ JE STVOŘIT ČLOVĚKA

Rozhovor se spisovatelem Avrahamem B. Jehošuo

Pane Jehošuo, jste znám jako spisovatel sefardského původu, ale současně také jako „sabrá“, rodilý Izraelec. Odkud vlastně pocházela vaše rodina?

Moji rodiče pocházeli každý z trochu jiného prostředí. Otec se narodil do rodiny jeruzalémských starousedlíků, takže z jeho strany patřím k páté generaci v Izraeli. Byla to tradiční sefardská rodina, dědeček byl rabín a předsedal rabínskému soudu. Řekl bych, že v téhle větvi rodiny bylo něco typicky jeruzalémského. Naopak moje matka pocházela z Maroka a do Izraele se dostala vlastně náhodou – přistěhovala se sem v útlém věku se svým otcem, který propadl sionistické myšlence a se dvěma dcerami opustil celou svou rozvětvenou rodinu v Maroku. Když brzy nato zemřel, obě jeho dcery se provdaly za sefardské mladíky – a jedním z nich byl můj otec.

Byl jste vychováván v sefardské tradici?

My jsme doma sice dodržovali židovské zvyky a chodili jsme pravidelně do synagogy, nicméně nebyli jsme přísně ortodoxní domácnost – nenosil jsem klobouk, rodiče mě posílali do sekulární školy. Židovskou tradici jsem tedy znal, ale spíše než k sefardskému židovství jsem byl vychováván k izraelství. Myslím, že to byla tak trochu zásluha mé matky, která se sefardským prostředím nikdy úplně nesplynula. Celá její rodina zůstala v Maroku, kontakty jsme moc nepěstovali, a tak hlavní identitou, k níž se hlásila, byla sionistická koncepce izraelského židovství.

Jak vzpomínáte na své dětství a mládí, na dobu studií? Jak jste prožíval politickou a historickou situaci těch let?

V době mého dětství – narodil jsem se v roce 1936 – byl Jeruzalém součástí britského mandátu. Prožívali jsme těžkou dobu, po mandátu vypukla válka za nezávislost, obléhání Jeruzaléma, otec byl raněn v boji, náš dům byl poničen explozí. Ale pak přišel optimismus padesátých let a izraelská identita se stala něčím jasným, získala hranice. Tohle mi vždycky přišlo důležité: dříve v dějinách byli Židé rozptýleni, neměli žádné hranice, naopak byli spíše těmi, kdo všechny hranice prostupoval. Sionismus ale vyhlásil, že Židé mají mít svoje hranice, uvnitř nichž budou žít, které budou bránit. A tak tomu také bylo – od roku 1948, kdy byl založen stát, až do roku 1967 měl Izrael zřetelné a jednoznačné hranice, což napomohlo vybudování

izraelské identity. Po šestidenní válce se území Izraele sice rozšířilo, ale hranice státu se opět staly něčím nejasným, a to trvá dodnes: dokáže někdo bez váhání nakreslit obrysy Státu Izrael?

Dotkli jsme se tématu židovské a izraelské identity. Vy jste vyslovil poněkud kontroverzní názor, který svého času

*Pozoruhodné dílo izraelského spisovatele Avrahama B. Jehošuy (*1936) si získalo značné uznání doma i ve světě a bylo přeloženo do 28 jazyků, mezi nimiž čeština bohužel doposud chybí. Jehošua je držitelem řady izraelských i zahraničních literárních cen, napsal osm románů, několik povídkových sbírek, esejů a divadelních her. V současnosti žije s manželkou v Haifě, kde přednáší literaturu na univerzitě, a nadále se aktivně věnuje psaní; jeho poslední román Přátelská palba (Eš jedidutit) vyšel v roce 2007. Slavný spisovatel přijel v červnu do Prahy, kde v rámci Festivalu spisovatelů vystoupil v diskusních večerech i na autorském čtení.*

vyvolal bouřlivou diskusi: tvrdil jste, že pouze izraelská identita je plnou verzí identity židovské. Mohl byste tento svůj postoj nějak vysvětlit?

Tímto vyjádřením jsem mířil na skutečnost, že všechno, co se v Izraeli děje, je židovskou záležitostí a Židé žijící mimo Izrael se zabývají jen malou částí všeho toho dění. My v Izraeli musíme řešit spoustu problémů, spočívá na nás tíha morálního

rozhodnutí. Máme dát peníze, dejme tomu, na výstavbu kulturního střediska, nebo na koupi vojenského letadla? Když chytíme teroristu, máme právo ho mučit, abychom od něj získali informace o dalších nebezpečích? Teď, když se zhoršila bezpečnostní situace poblíž Gazy, řešíme problém, zdali na ni smíme zaútočit i s rizikem, že ublížíme civilistům. Jsou tu tisíce otázek, politických, ekonomických, ekologických, a všechny se týkají židovské existence. A každé naše rozhodnutí bude formovat naši identitu. Židé spravují svůj stát, vládou si sami – to je obrovský posun v identitě našeho národa, posun k situaci, která tu nebyla dva tisíce let.

Izraelská společnost je ale současně velmi nesourodým, pestrým celkem. Nemáte někdy obavy z konfliktů, které mohou vskrytu vřít mezi jednotlivými skupinami?

Pluralita izraelské společnosti je především věcí základní a přirozenou: Židé do Izraele přišli a stále přicházejí z různých koutů světa a z různých kultur. Objevují se tu samozřejmě nejrůznější třecí plochy, mezi Orientálci a Aškenázy, mezi Židy zbožnými a sekulárními, a to nemluvíme o sociálních napětích. Ale podstatné je, že máme všichni společného nepřítele, a proto nemohou tyto vnitřní konflikty přerůst ve skutečnou občanskou válku – bojujeme s nepřitelem, který nás chce zničit všechny, ne jenom část. A tak se za sto dvacet let sionismu až na výjimky nestalo, že by Židé zabíjeli jiné Židy kvůli ideologickým důvodům.

Existuje tu ovšem jeden základní střet, který tu byl odjakživa, a tím je střet mezi náboženskou a národnostní koncepcí židovství. Zatímco první proud hlásá, že „není Izraele mimo Tóru“, sekulární pojetí zdůrazňuje Židy jako národ, který ustanovuje svá rozhodnutí na základě konsenzu a podle demokratických pravidel. Tenhle hluboce zakořeněný konflikt může vypuknout třeba ve chvíli, kdy budeme muset odevzdat okupovaná území a vystěhovat osadníky. Jak to nakonec dopadne, to záleží jen na nás, to my se musíme rozhodnout – a to je opět něco, na čem nebudou participovat Židé z diaspory, ale pouze izraelští Židé skrze demokraticky ustanovená politická rozhodnutí.

Vy sám jste častokrát vstupoval do politických debat, zvláště v souvislosti s problematikou izraelsko-palestinských vztahů. Jaká je podle vás společenská úloha spisovatelů? Mohou vůbec, či dokonce mají nějak ovlivňovat veřejné mínění?

Domnívám se, že tahle angažovanost je něčím přirozeným pro spisovatele vůbec. Od spisovatele se nepožaduje jen to, aby nám vyprávěl krásný příběh, ale také aby vyslovil morální soud. Na rozdíl od jiných umělců – hudebníků, malířů, tanečníků – se totiž ve své tvorbě zabývá mezilidskými vztahy, tedy něčím, co hluboce zasahuje do etické oblasti, a tak není divu, že se po něm požaduje odpověď i na morální otázky týkající se státu. A co se týče vlivu na veřejné mínění – jistě nějaký existuje, ale není to vliv přímý. Spisovatel působí pouze na myšlení, na média; může projasnit uvažování lidí, dát jim lepší slova. Jeho působení se podobá kapce oleje na rozbouřených vlnách historie, která trochu uklidní hladinu, utiší bolesti.

Politika a politické problémy často výrazným způsobem vstupují i do života vašich hrdinů. Vnímáte politickou rovinu svých knih jako jejich zásadní součást?

První věc, kterou musí spisovatel udělat, je stvořit člověka, lidskou bytost, která má svou psychologickou stavbu, jejíž jednání je čtenáři pochopitelné. Když taková postava o něčem uvažuje, nikdy to není jednoznačné. Spisovatel musí ctít její duševní život, komplexnost života. To není jako psát článek či vystoupit v nějaké debatě, kdy máte povinnost říkat věci jasně a jednoznačně – tady naopak musím dát své postavě všechny nuance. Když píšu postavy Arabů, musím je pojmut v jejich komplexnosti, nemůžu je idealizovat nebo na ně ukázat a říct: podívejte se na ty chudáky, jak trpí. Musí se tam dostat i jejich problémy, jejich lži, celá složitost jejich existence. To je velmi důležité – aby to, co píšete, nebyl pamflet.

Právě arabské postavy ve vašich knížkách se staly předmětem kritiky – Etgar Keret prohlásil, že levicoví spisovatelé nemají právo hovořit za Arabů, jako by věděli přesně, co se v nich odehrává. To, že jim vkládáte do úst své myšlenky, znamená prý dokonce určitou povýšenost z vaší strany. Jak byste na takovou výtku reagoval?

Myslím si, že Keret se tady naprosto mýlí. Spisovatel může zobrazit Araba zcela věrně, stejně jako může ztvárnit

ženu, dítě, starého člověka, zkrátka kohokoli jiného, než je on sám. Záleží jen na schopnosti empatie. Například postava Naima v románu *Milenec*, kterou měl možná Keret na mysli, byla oblíbená i mezi Arabů samotnými, ztotožňovali se s ním. Navíc Naim není jen Arab, ale také mladý kluk, má určité názory, které s ním ostatní Arabové nemusejí sdílet. V knize vystupuje sám za sebe, nehovoří za všechny Arabů. Tvrdit, že nemám právo tuhle postavu napsat, by byl podobný nesmysl jako říct, že Shakespeare neměl právo napsat Shylocka, protože sám není Žid a Židům nemohl rozumět. Zaměřovat se jen na sebe, říkat stále jen já, já, já, to mi připadá trochu dětinské.

Zmínil jste se o reakcích arabských čtenářů – měl jste nějaké odezvy ze strany Palestinců na vaše knihy? Byly některé z nich přeložené do arabštiny?

Něco málo z mých knih si přeloženo bylo, ale musím s velikou lítostí říct, že dialog s Arabů vlastně neexistuje, určitě ne s Palestinci. U izraelských Arabů je situace trochu jiná, jsou s námi denně v kontaktu, znají nás. Ale popravdě řečeno, nemám vlastně představu o tom, kolik z nich

A. B. Jehošua, Festival spisovatelů Praha 2007. Foto na str. 6–7 Karel Cudlín.

čte izraelskou literární produkci. Zvláště v poslední době je ve vztazích mezi námi patrná určitá tíseň. Jako bychom všichni, my i oni, ztratili naději. Dříve jsme pěstovali styky, snažili jsme se o dialog, překládali jsme z arabské literatury. To všechno dneska vymírá, jako by už nikdo nevěřil, že to mezi námi může fungovat. Ostatně tohle všechno se odráží i v mých posledních románech.

Až dosud jsme ponechali trochu stranou vaši tvorbu, která je českým čtenářům prakticky neznámá. Jak byste vy sám charakterizoval to, co píšete?

Myslím, že jsem spisovatel, který rád píše pokaždé trochu jinak a trochu o něčem jiném. Začínal jsem s psaním povídek a kratších novel, později jsem zkusil metodu románů o mnoha hlasech – každá postava v nich vypráví svou část příběhu. Můj možná nejdůležitější román, *Pan Mání*, je postaven na pěti telefonických rozhovorech a je to vlastně historický román, který začíná v přítomnosti a končí minulostí. Napsal jsem i román o lásce, který se vyhýbá vší politice a ideologii – jmenuje se *Návrat z Indie*, nebo třeba příběh z konce prvního tisíciletí o cestě alžírského Žida do Francie k aškenázským rabinům, před nimiž chce obhájit své mnohoženství. Zkrátka těší mě měnit námět i formu. Jak už jsem řekl, důležitá je pro mě psychologie – možná bych se označil za realistického autora, ale s kapkou fantazie.

Mohl byste jmenovat nějaké spisovatele, kteří vaši tvorbu nejvíce ovlivnili, kterými se rád zabýváte, o nichž přednášíte na univerzitě?

Své přednášky na univerzitě v Haifě jsem vždycky zaměřoval tematicky. Soustředil jsem se například na téma zápletky, na morální hledisko v románu, na téma psychologie postav – a to všechno jsem se snažil ilustrovat na velkých dílech světové literatury, kterých si vážím, na ruských klasikách, na autorech 20. století, jako byli Virginia Woolfová, Franz Kafka, Šmuel Josef Agnon. A kdybych měl říci, kdo z nich mě nejvíce tvůrčím způsobem ovlivnil, asi bych musel uvést čtyři jména: Faulkner, Kafka, Camus a Agnon.

A poslední otázka, při vaší návštěvě Prahy téměř povinná: jaký máte vztah k Čechům?

Asi vás překvapím, ale tady je odpověď celkem jednoduchá. Dědeček mého dědečka, rabi Jicchak z Prahy, pocházel z Čech a do Izraele se přistěhoval v roce 1848. Byl to zřejmě původně rod křesťanských proselytů, přijmením se jmenovali Oplatkové. Po tomhle mém prapradědkovi je dokonce v Jeruzalémě pojmenována jedna ulička. Byl to Aškenáz, ale vzal si v Izraeli sefardskou ženu. Takže jestli ve mně koluje kapka aškenázské krve, tak je právě odsud.

MAGDALENA KRÍŽOVÁ

HORY, VINICE, SYNAGOGY

Na úpatí hor, v Piemontu

„Postav si Piemonte, silnější forposty,“ zpívalo se v písničce, kterou si čeští vojáci v rakousko-uherské armádě ještě za první světové války připomínali bitvy, jež vedlo Rakousko v Itálii v 19. století. Zpíval ji i Švejk paní Müllerové, když byl povolán

Označení Židovské obce v Casale. Foto autor.

do zbraně. V písni se pravilo, že: „byla bitva, byla, tam u Solferina“. Tu bitvu svedlo roku 1859 spojené vojsko piemontského království a Francie Napoleona III. s rakouskými jednotkami, padlo v ní mnoho vojáků a „Pimont“ vyhrál. Šlo o jeden ze střetů válek a bojů za risorgimento, sjednocení Itálie, které vyvrcholilo obsazením Říma v roce 1870. Také v tomto úsilí hrál „Pimont“ (neboli Království Sardinie – Piemont) vedoucí roli.

Dnešní Piemont (italsky Piemonte) je historicky vymezený italský region v nejseverozápadnější části země při francouzské a švýcarské hranici. Od obou států ho odděluje alpské pohoří, jehož vrcholy zde dosahují často více než 3000 metrů. I téměř pětitisícový Mont Blanc leží v této oblasti. Však Piemont znamená v překladu „na úpatí hor“. Kromě hor však region nabízí mnoho dalších zajímavostí a fakt, že není turisticky příliš frekventovaný, mu dodává na příjemnosti a přitažlivosti pro každého, kdo nevyznává ideály masové turistiky. Vedle bývalého královského sídla Turína, které je v současnosti druhým nejprůmyslovějším městem v Itálii, Alessandrie, odkud pochází proslulý klobouk borsalino, Vercelli, evropského střediska pěstování rýže a několika dalších velkých měst, je zde plno menších měst a městeček s dobře zachovanými historickými centry, kde se dá příjemně trávit čas a ledacos zajímavého si prohlédnout. Sem patří například Alba, Asti, Saluzzo, Mondovì, Casale Monferrato a vlastně celá oblast Monferrato a provincie Cuneo se stejnojmenným správním střediskem a kopcovitou oblastí Le Langhe, proslulou svými vinicemi.

O Piemontu se říkalo, že je to nejméně italská oblast Itálie, a skutečně, mluvilo se tu ještě v průběhu 19. století (vedle místního osobitého dialektu) převážně francouzsky. Dnes už to neplatí, ale jak v architektuře, tak v temperamentu obyvatel určitou podobnost s nedalekou Francií a Francouzi stále můžeme nacházet. Pro nás je navíc zajímavé zjištění, že v Piemontu existovalo na italské poměry hodně židovských obcí; některé jsou živé dodnes, jiné připomíná několik významných a cenných památek.

CASALE MONFERRATO

Město leží zhruba 30 km severovýchodně od Asti a vlastně by nebyl zvláštní důvod se vypravit nejdřív zrovna sem, kdybychom nevěděli, že v úzké postranní uličce vicolo Salomone Olper 44, nedaleko hlavní třídy Via Roma, se nachází synagoga z roku 1599 ve stylu piemontského baroka, která je považována za nejkrásnější stavbu svého druhu v Itálii.

První Židé se v Casale usadili po vyhnání ze Španělska v r. 1492. Věnovali se obchodu se šperky, krajkami a brokátem; po určitou dobu měli monopol na prodej soli a – to je zajímavé – hracích karet. Postupně byli zatlačeni do ghetta, kde žilo v době, kdy Piemont obsadil Napoleon (1799 až 1814) 673 osob. Po Napoleonově porážce

Synagoga v Casale Monferrato. Foto archiv.

se italská Židé museli do ghetta opět vrátit. V roce 1848, kdy byla rasová segregace zrušena definitivně, žilo v Casale dokonce 850 obyvatel židovského vyznání. V důsledku emancipace a s ní spojeného stěho-

vání Židů do větších měst (jak to známe i z české historie) klesl počet členů obce v roce 1931 na 112. Během války bylo do vyhlazovacích táborů odvečeno 22 osob, po ní zůstalo v židovské obci 44 členů.

Synagoga je pozoruhodná stavba zdobená uvnitř zlaceným štukováním a dřevorezby, mramorem a množstvím nástěnných a nástropních nápisů – citátů z Bible a z modliteb. Dominantou interiéru, který byl nedávno velmi citlivě restaurován, je aron ha-kodeš datovaný rokem 1761 a bima (v sefardské terminologii *teva*) z r. 1765. V roce 1866 přibyla zajímavá kazatelna, prostor synagogy byl rozšířen a zvětšeno bylo také *ezrat našim* (oddělení pro ženy), které má dvě patra.

V oddělení pro ženy a v budově obce, která na synagogu bezprostředně navazuje, bylo v roce 1969 otevřeno *Museo ebraico* (Židovské muzeum). V několika sálech představuje expozice život, svátky, a zvyky místních sefardských Židů, vystavena je řada předmětů a dokumentů, které uchoval archiv a depozitář obce. V suterénu, který sloužil jako pekárna macesů, je instalováno *Museo dei Lumi* (Muzeum světél), které tvoří sbírka chanukových svíců, vytvořených moderními umělci.

LE LANGHE

Cestou do oblasti Le Langhe, kterou by neměl žádný návštěvník Piemontu vynechat, se můžeme na chvíli zastavit v Moncalvu, malém městečku uprostřed vinic. Zdejší obec, založená v roce 1394 Židy

vyhnanými z Francie, po které zbyl hrbitov při silnici do Grazzana, užívala, spolu s dalšími dvěma malými piemontskými obcemi v Asti a ve Fossanu, tzv. *minhag apam*, vlastní starobylý ritus, který se pod-

statně odlišoval od běžného aškenázského, sefardského či italského ritu.

Další zastávkou může být už vzpomenu-
nuté Asti – světoznámé středisko výroby
šumivého vína. Židovskou obec zde vy-
tvořili vyhnanci ze Španělska, Německa
a hlavně z Francie už na konci 14. století.
Synagogu a malé muzeum najdeme na via
Ottolenghi 8.

Pokud neodbočíme na Turín, kde se na-
chází fungující židovská obec (piazzetta

místech skvělých rozhledů, odkud jsou vi-
dět v dálce i v létě zasněžené vrcholy čtyř-
tisícovek, i to má své kouzlo.

Cestu po Langhe lze ukončit v jeho nej-
jižnějším cípu, v městečku Mondovì. Z vr-
cholu kopce kousek nad náměstím je krás-
ný pohled na kopce Le Langhe i na jih na
úpatí Alp. I tady najdeme na via Vico 65
malou synagogu z konce 18. století, která
je pozůstatkem obce, založené v roce
1584.

Vinice v oblasti Barola – Le Langhe. Foto Jiří Stach.

Primo Levi 12, e-mail: comebrato@libe-
ro.it), můžeme pokračovat dále na jih.
I když se však prvnímu hlavnímu městu
sjednocené Itálie vyhneme, z dálky uvidíme
jeho nejvyšší stavbu a dominantu, 167 met-
rů vysokou Mole Antonellianu. Byla původ-
ně v 19. stol. postavena jako synagoga, ale
židovská obec ji postoupila městu. Dnes ji
najdeme dokonce v turínském znaku.

Cestou na jih se dostaneme do Alby
a pak do Cheraska, prvního městečka pro-
slulé oblasti Le Langhe. Také zde byla
obec a dochovala se pozdně barokní syna-
goga z konce 18. století (via Marconi 4).

Z Cheraska je to už jen několik kilometrů
stoupání do vesnice La Morra. Odtud, z te-
rasy na vrcholku kopce, se otvírá výhled,
na který je těžko zapomenout. Dole v údolí
se vlní nekonečné pole vinic a mezi nimi
desítky vinařských obcí, z nichž většina je
ozdobená pevností či záměčkem a každá
představuje ve světě vína skutečný pojem:
Barolo, Barbaresco, Serralunga d'Alba,
Novello, Grizane Cavour, Dogliani, Mon-
forte d'Alba a další a další. Světové pověsti
zdejších značek odpovídají i ceny – např.
Barolo hodné svého jména se pod 20 eur
nepořídí. Přímo v Barolu je ve spodních
patrech záměčku umístěna regionální vino-
téma, kde se u některých ročníků a lahví ob-
jevují překvapivá čísla.

Ale i abstinenci si přijde na své. Zvolna
se pohybovat tímto krajem, zastavit se na

PRAMENY PÁDU

Pro ty, kteří se chtějí podívat i do hor, je
vhodnou základnou město Saluzzo – jed-
no z nejzachovalejších středověkých měst
Piemontu. Lze tu strávit několik klidných
hodin nebo i dnů a vydávat se na výlety
do některého z horských údolí. Nejbližší
je Valle Po, údolí Pádu, kterým se můžete
dostat až na Pian del Re, vysoko polože-
nou planinu okolo pramenů této řeky,
protékající napříč celou severní Itálií.
O něco jižněji je údolí Val Maira, lemo-
vané horskými vesničkami se starými
kostelíky. V této oblasti se ještě dochoval
dialekt, vycházející z provensálštiny, jed-
noho z románských jazyků, které už jsou
málo používány.

Po všech těch výletech je příjemné si
odpočinout v klidném Saluzzu. A kdo
nemá dost horských túr, může ještě vy-
stoupit na Torre Civica, městskou věž, od-
kud je skvělý pohled na město, na hory
i na rovinatou část Piemontu. A konečně,
i v Saluzzu byla starobylá a významná ži-
dovská obec. Dosvědčuje to synagoga,
která svou definitivní podobu dostala v ro-
ce 1832 a nachází se na via dei Deportati
ebrei 29.

Pokud tedy do Piemontu náhodou zaví-
táte, nebo se tam dokonce vypravíte, určitě
nebudete litovat. A pro židovského turistu
to platí dvojnásob.

JÍŘÍ DANÍČEK

RYCHNOV PO ŠESTÉ

V krásných slunných dnech na konci kvě-
tna proběhlo v Rychnově nad Kněžnou už
po šesté literární sympozium, jehož du-
chovním patronem je spisovatel Karel Polá-
ček. I když se před třemi lety zdálo, že jsme
během pěti sympozií, z nichž první se ko-
nalo v roce 1992, „proprali“ českého humo-
ristu a jeho dobu ze všech stran, letošní
téma *Karel Poláček a obraz první světové
vátky v české literatuře* přilákalo do Rych-
nova bezmála třicet zájemců z řad literár-
ních vědců, jazykovědců a historiků, kteří
zde vystoupili se svými referáty, z nichž
více než třetina byla věnována přímo Karlu
Poláčkovi a jeho dílu. Na sympoziu, pořá-
daném pod záštitou ministra kultury České
republiky, nechyběli ani účastníci ze zahra-
ničí: spisovatel Ota Filip z Mnichova, z pol-
ské Vratislavi mladá doktorandka
Aleksandra Seidel-Maczyńska. Švédskou
bohemistiku zastupovala Helena Kosková
z Norrköpingu, která se stejně jako Vladi-
mír Novotný z Pedagogické fakulty Zápa-
dočeské univerzity v Plzni zabývala téma-
tem první světové války v novele *Anděl
milosrdství* Vladimíra Kórnery. Až z Ka-
nady přijel host nejvýznamnější: vnuk Karla
Poláčka Martin Jelinowicz, který vystoupil
se srovnáním ohlasu světové války v díle Ja-
roslava Haška a Karla Poláčka, a na rozdíl
od většiny účastníků mluvil spatra a dořve.
Že je Poláčkův jazyk pořád přitažlivý
i z hlediska jazykovědného, dokázali hned
dva účastníci sympozií: Michal Křístek
z FF Masarykovy univerzity v Brně se za-
býval Poláčkovou pentalogií z hlediska te-
matizace války v přirovnáních, kdežto Josef
Jodas z FF Univerzity Palackého v Olo-
mouci si všiml nářečních prvků v Poláč-
kových rychnovských prózách.

Za těch patnáct let, co se poláčkovská
sympozia konají, se samozřejmě značně
obměnilo složení referujících, a z dvačtyř-
řiceti účastníků prvního sympozií byli letos
přítomni jen čtyři. Potěšující je ale, že ač
výrazně poklesl věkový průměr přednášejí-
cích, odborná kvalita sympozií se nikterak
nezměnila. Nespornou zásluhu na tom má
Erik Gilk z FF Univerzity Palackého v Olo-
mouci, autor souboru studií *Poetika a kon-
texty prózy Karla Poláčka*, který se po Janu
Lopatkovi, Jaroslavu Kolárovi a Pavlu Ja-
náčkovi podílel odborně a organizačně na
přípravě posledních dvou sympozií. Hlavní
břímě organizačních starostí nesl ovšem
jako vždy na svých bedrech doktor Jan
Tydlitát, neúnavný a nestárnoucí rychnov-
ský spiritus agens, jehož zásluhou se každý,
kdo se někdy poláčkovského sympozií zú-
častnil, rád do Rychnova znovu vrací.

OLGA HOSTOVSKÁ

Primo Levi

PRVKY ŽIVOTA: ARGON

Piemontský rodák Primo Levi (1919 až 1987) se narodil i zemřel v Turíně a prožil tam většinu svého života. I přes vyhlášení rasových zákonů, které od roku 1938 limitovaly účast italských Židů ve veřejném životě, se mu podařilo dokončit studia. Po obsazení Itálie Němci se aktivně účastnil odboje, byl zatčen a internován. V roce 1944, kdy správu internačního tábora převzali Němci, byl jako Žid transportován do Osvětimi. Dožil se osvobození tábora ruskou armádou a po návratu domů napsal řadu knih (Je-li toto člověk, 1947; Příměří, 1963; Kdy, když ne teď, 1982; Potopení a zachránění, 1986), které patří k tomu nejzávažnějšímu, co bylo o holocaustu, válce a antisemitismu řečeno.

Povoláním byl chemik a znalosti z tohoto oboru často a zdařile využil i ve své literární tvorbě. Nejpatrnější je to zřejmě u knihy povídek Prvky života (1975, česky 1981). V originále se jmenuje Il sistema periodico (periodická – Mendělejevova – soustava) a zachycuje osud generace, která vyrostla v období fašismu, války a perzekuce. Levi jednotlivým prvkům (vodík, železo, dusík, cín, zlato atd.) přiřazuje situace, osoby a děje, vycházející z jeho zkušenosti a zážitků a současně odpovídající vlastnostem a reakcím toho kterého prvku. Vznikají tak příběhy, které vedle vážných a tragických poloh mají i humor a hravost, kterou v takové míře v jiných autorových knihách nenajdeme. V naší ukázkce, která má korespondovat s článkem o židovském Piemontu na str. 8, se můžete seznámit ve zkrácené verzi s úvodní povídkou Argon, ve které se Levi věnuje svým piemontským předkům. Srovnává je s netečnými plyny, které – podobně jako po staletí Židé v diaspoře – „se neslučují s žádným prvkem“.

NETEČNÉ PLYNY

Ve vzduchu, který dýcháme, jsou obsaženy takzvané netečné plyny. Mají zvláštní řecká jména učeného původu, jež znamenají „nový“, „skrytý“, „lenivý“ a „cizinec“. Jsou totiž natolik netečné, natolik spokojené se svým údělem, že nevstupují do žádné chemické reakce a neslučují se s žádným prvkem, a právě proto je celá staletí nikdo nezaznamenal: teprve v roce 1962 se jednomu snaživému chemikovi podařilo po dlouhé, usilovné a vynalézavé práci přinutit „cizince“ (xenon) k přechodnému sloučení se

silně aktivním a živým fluorem. Čin to byl natolik mimořádný, že mu za to byla udělena Nobelova cena. Těmto plynům se říká také vznešené, a zde by byla na místě otázka, jsou-li opravdu všichni vznešení neteční a všichni neteční vznešení; konečně se jim říká plyny vzácné, ačkoliv jeden z nich, argon, „lenivý“, je ve vzduchu obsažen v úctyhodném poměru 1:100 – to znamená, že je dvacetkrát nebo třicetkrát hojnější než kyslíčnick uhlíčitý, bez něhož by život na této planetě byl nepředstavitelný.

Kresba Antonín Sládek.

O PŘEDCÍCH

To málo, co vím o svých předcích, má mnoho společného s těmito netečnými plyny. Ne že by byli všichni materiálně neteční, to si ani nemohli dovolit: byli, anebo museli být dokonce velmi aktivní, aby si vydělali na živobytí a aby učinili zadosť jistě panující morálce, podle které platilo „kdo nepracuje, ať nejí“; ale nepochybně byli neteční v intimnějších oblastech – se svým sklonem k planému hloubání, vtipným promluvám a elegantním, sofistickým, leč prázdňným diskusím. Zřejmě ne náhodou jsou jim připisovány životní

příběhy, které přes svou rozmanitost mají určitý společný rys: jakousi statičnost, důstojně zdrženlivý postoj, dobrovolné (nebo trpně přijímané) vyobcování z širokého proudu života. Vznešení, neteční a vzácní: v porovnání s jinými slavnými hebrejskými obcemi v Itálii a v Evropě jsou jejich dějiny dosti chudé. Do Piemontu zřejmě přišli kolem roku 1500 ze Španělska přes Provence, jak lze soudit podle některých typických příjmení odvozených od místních jmen. [...]

Turínská společnost je buď nepřijala, nebo přijala nevlídně, a tak se usadili v některých zemědělských oblastech jižního Piemontu, kam přinesli technologii hedvábnictví. Ani v období největšího rozkvětu však nepřekročili postavení velice nepatrné menšiny. Nesetkali se nikdy se zvláštní přízní ani se zvláštní nenávistí; nedochovaly se žádné zprávy o jejich významnějším pronásledování, ale přehrada podezřívání, nevysloveného nepřátelství a výsměchu je zřejmě udržovala ve značném odloučení od ostatních obyvatel ještě několik desetiletí po zrovnoprávnění z roku 1848 a přesídlení do města, pokud mohu věřit otcově vyprávění o jeho mládí v Bene Vagienna: že se mu totiž jeho vrstevníci cestou ze školy s oblibou (dobrácky) posmívali; zdravili ho cípem kabátu sevřeným v pěstě jako oslí ucho a zpívali „Uši prasecí, uši oslečí, židům se zavděčí“. Narážka na uši neměla žádný význam a gesto bylo původně rouhavým napodobením způsobu, jakým se Hebrejci zdraví v synagoze: když mají předčítat z Bible, ukazují si navzájem cípy modlitebního pláště. [...]

Nesnášenlivost byla, jak už to vždycky bývá, vzájemná: stejnou přehradu si vybudovala proti celému křesťanskému světu i menšina (proti „gójům“ a „arelům“ – „nevěřícím“ a „neobřezaným“). V provinčním měřítku a v klidném pastýřsky idylickém prostředí se tak opakovala legendární situace lidu vyvoleného. Neúměrnost této analogie byla zdrojem dobráckého humoru našich strýců „barba“ a tet „magna“; rozvážných šňupajících patriarchů a vládkyň rodinného krbu, kteří se sami hrdě nazývali „lid Izraele“.[...]

BARBA – STRÝCOVÉ

Barbarónin byl vysoký, robustní a zastával radikální názory: utekl z Fossana do Turína a prošel mnoha řemesly. V divadle Carignano ho angažovali jako komparsistu do *Dona Carlouse* a on napsal domů, aby se přijeli podívat na premiéru. Přijel strýc Natan a teta Ailegra, měli místa na galerii; když se zvedla opona a teta uviděla syna

v plné zbroji jako Filištínského, vykřikla z plna hrdla: „Áróne, co to děláš! Hned tu šavli polož!“

Barbamiel byl prostáček; v Acqui ho ctili a chránili, protože prostáčci jsou děti Boží a neřekneš jim křivého slova. Ale říkali mu Bibinášník, od té doby, co mu jeden „raša“ (bezbožník) z žertu namluvil, že se krocani „bibini“ pěstují jako broskve, tedy tak, že se jejich brka sázejí do brázdy a oni potom na nich vyrostou jako na větvích. Je ostatně zajímavé, že krocán měl důležité místo v onom mírném a spórřádaném rodinném světě se smyslem pro humor; možná proto, že jeho nadutost, neohrabanost a popudlivá povaha jsou pravým opakem těchto vlastností, nebo snad z mnohem prostšího důvodu, protože se z něho o Velikonocích dělají proslulé zpořlita rituální krúti medailonky.

Také strýc Pacifik choval krútu a velice k ní přilnul. Naproti bydlel signor Lattes, hudebník. Krúta hudovala a rušila pana Lattese; požádal proto strýce Pacifika, aby krútu umlčel. Strýc odpověděl: „Jak si přejete. Paní krúto, buďte zticha.“ [...]

Gnôr (Signor) Grassiadiô a gnôr Cólômbô byli dva přátelé-nepřátelé, kteří, jak se vyprávělo, bydleli odnepaměti naproti sobě, každý po jedné straně uzounké uličky v Moncalvu. Gnôr Grassiadiô byl zednář a velký pracháč: trochu se styděl za své židovství a oženil se s gójkou, to jest křesťankou, s plavými vlasy dlouhými až na zem, která mu nasazovala parohy. Té gójce, třebaš byla gójka, se říkalo magna Ausilia, což svědčí o určitém stupni přízně projevované potomky; byla to dcera námořního kapitána, který věnoval jejímu muži velikého pestrobarevného papouška přivezeného z Guyany. Ten papoušek říkal latinsky „Poznej sám sebe“. Gnôr Cólômbô byl chudák a mazzinián: když se objevil papoušek, koupil si opelichanou kavku a naučil ji mluvit. Jakmile papoušek začal „Nosce te ipsum“, kavka odpovídala: „Jdi se vycpat!“ [...]

BARBARICÔ

Nemohu samozřejmě opomenout ani strýce Barbarika, který mi je časově mnohem bližší: chybělo jen málo (jediná generace), a mohl být mým strýcem v pravém slova smyslu. Pamatuji se na něj osobně a má vzpomínka je tedy barvitější a životnější, nikoliv „figé dans une attitude“ jako vzpomínky na legendární postavy, o nichž jsem mluvil až dosud. Na strýce Barbarika se do slova a do písmene hodí podobenství o netečných plynech, kterým začínají tyto stránky.

Studoval medicínu a stal se dobrým lékařem, ale nelíbil se mu svět. Totiž líbili se mu lidé a obzvláště ženy, louky, obloha;

ale nelíbila se mu námaha, hluk povozů, honba za kariérou, dobývání denního chleba, povinnosti, ordinační hodiny a splatnost účtů; zkrátka nic z toho, čím se vyznačoval uspěchaný život v Casale Monferrato v roce 1890. Rád by byl z toho všeho utekl, ale byl na to příliš líný. Přátelé a jedna žena, která ho milovala a kterou on snášel s roztržitou blahovůlí, ho přesvědčili, aby se ucházel o místo palubního lékaře na jednom zámořském parníku. V konkurzu snadno zvítězil, podnikl jedinou plavbu z Janova do New Yorku, a když se vrátil, požádal o propuštění, protože v Americe „je děsný bordel“.

Po téhle epizodě se usídlil v Turíně. Poznal různé ženy, které ho všechny chtěly spasit a provdat se za něj, ale on považoval manželství – podobně jako vybavenou ordinaci a pravidelné vykonávání své praxe – za příliš velký závazek. Kolem roku 1930 to byl zakřiknutý stařeček, shrbený a scvrklý, strašlivě krátkozraký. Žil s tlustou a vulgární gójkou; čas od času podnikal bezmocné pokusy se jí zbavit a nazýval ji potupně „ta husa, ta oslice, to zvíře“, ale bez zášti, a dokonce s nádechem nepochopitelné něhy. Ta gójka ho chtěla dát dokonce pokřtít, což on vždycky odmítal, ne že by byl tak pevný ve víře, ale z nechuti vůbec něco podnikat a z lhostejnosti. [...]

BARBABRAMÍN

Z celého příbuzenstva nejizolovanější, výstředně netečný byl strýc mé babičky z matčiny strany, Barbabramín z Chieri, zahalený v hustém rubáši neuvěřitelných legend a až do morku kostí fosilizovaný ve své funkci strýce. Už v mládí byl velice bohatý, poněvadž skoupil od místních šlechticů množství dvorců do Chieri až k Astigianu. Všichni příbuzní se spoléhali na jeho dědictví a veškeré své jmění rozházeli za hostiny, bály a cesty do Paříže. Tu se však stalo, že jeho matka, teta Milca („Regina“) onemocněla a po dlouhých hádkách s manželem nakonec svolila k tomu, že najali havertě, neboli služku, což až doposud rozhodně odmítala: jako by měla tušení, nechtěla nikdy žádnou ženskou do domu. A stalo se přesně to, čeho se obávala: Barbabramín se do té služky zamiloval; pravděpodobně to byla první žena bez svatozáře, která se kdy octla v jeho blízkosti.

Pověst o jejím zjevu se dochovala, ale jméno nikoli. Byla to krásná, kyprá žena, obdařená nádhernými chalaviôt (prsy: výraz, který klasická hebrejščina nezná, je v ní však slovo „chalav“ – mléko). Byla to samozřejmě gójka, chovala se drze a neuměla číst ani psát; zato byla vynikající kuchařka. Byla z vesnice a chodila po domě bosa.

A právě do toho všeho se strýc zamiloval: do jejích kotníků, do její jadrné mluvy a do jídel, která vařila. Dívce neřekl nic, ale otci a matce oznámil, že se s ní zamýšlí oženit. Rodiče spustili hrozný povyk a strýc uleh do postele. Zůstal v ní dvaadvacet let.

Názory na to, co celých těch dvaadvacet let Barbabramín dělal, se rozcházejí. Rozhodně velkou část tohoto času prospal a promrhal: fakt je, že se ekonomicky zničil, protože „nestříhal kupony“ státních dluhopisů a protože svěřil správu svých statků člověku, který byl „mamzér“ (lump) a který je prodal za směšnou cenu nastrčenému kumpánovi. Jak tušila teta Milca, přivedl strýc na buben celé příbuzenstvo a ještě dnes se v rodině narříkává na následky té pohromy. [...]

MAMAN

Téměř nic si nepamatuji o té, kterou můj otec nazýval „maman“ (i ve třetí osobě). S oblibou o ní vyprávěl a vychutnával její podivinství s labužnickým gustem, jen nepatrně zmírňovaným nádechem synovské úcty. Každou neděli ráno mě otec vodil pěšky na návštěvu k babičce Mării: šli jsme pomalu po via Po a otec se každou chvíli zastavoval, aby pohladil kdejakou kočku, přičichl ke všem lanýžům a prolisťoval každou antikvární knihu. Můj otec byl inženýr, kapsy měl plné knih a znali ho všichni uzenáři v okolí, protože na logaritmickém pravitku kontroloval prodavačův výpočet ceny za šunku. Ne že by šunku kupoval s lehkým srdcem: spíš z pověřivosti než ze zbožnosti se necítil dobře, když porušoval předpisy košeru, ale měl šunku tak rád, že nikdy neodolal pokušení výkladních skříní. Vždycky přitom vzdychal, mumlal si nějaké kletby a vrhal na mě postranní pohledy, jako by se bál mého odsouzení nebo doufal v mé spoluvnictví.

Konečně jsme vystoupili na šeré odpočívadlo před bytem ve via Po; otec zazvonil, a když přišla babička otevřít, křikl jí do ucha: „Je první ve škole!“ Babička nás pustila dovnitř s očividnou nevolí a vedla nás řadou zaprášených a neobydlených pokojů. V jednom z nich, ověšeném hrůzostrašnými nástroji, byla téměř nepoužívaná ordinace jejího Doktora. On sám se téměř nikdy neukázal a já jsem také ani v nejmenším netoužil po jeho přítomnosti ode dne, kdy jsem zaslechl, jak otec vypráví mamince, že léčí oktávě děti tím, že jim prostřihává nějakou blanku pod jazykem. Když jsme došli do parádního salonu, vytáhla babička ze skříně krabici s čokoládovými bonbony, vždycky stejnou, a jeden mi nabídl. Čokoláda byla červivá a já jsem dar celý v rozpacích nenápadně schovával do kapsy.

(Přeložila Hana Benešová, mezititulky redakce.)

OD CORESŮ K DADA

O židovských dadaistech na festivalu spisovatelů

Letošní (už 17.) ročník Festivalu spisovatelů Praha přivedl na počátku června do metropole několik světoznámých židovských autorů; stejně zajímavé ovšem bylo i jeho hlavní téma – dada – a skutečnost, že fenoménem dada se účastníci festivalu zabývali také ve vztahu k jeho rumunským (respektive židovským) kořenům a že se soustředili i na podíl, jímž k tomuto směru přispěl umělec, jehož dobrodružný a výstřední život se v posledním úseku spojil s tragickým osudem českých Židů.

DOCTOROW, GRUNBERG, JEHOŠUA...

Zatímco americký autor E. L. Doctorow je u nás známým pojmem (v češtině vyšlo sedm jeho románů, mj. *Ragtime*, *Jezero potáplic*, *Boží obec*, další se připravuje) a nizozemskému autorovi Arnonu Grunbergovi zde vyšly již tři knihy (*Modré pondělky*, *Statisté* a *Fantomová bolest*), izraelský spisovatel A. B. Jehošua na svou českou premiéru stále čeká (viz rozhovor na str. 6–7). Do Prahy přijel také rakouský autor žijící v Paříži, tvůrce zatím jediné do češtiny přeložené biografie Franze Werfela (*Franz Werfel, příběh života*), Peter Stephan Jungk. Tito všichni se tradičně účastnili autogramiád, autorských čtení a diskusí a následných besed s publikem.

Svou knihu *Dada East; The Romanians of Cabaret Voltaire* (Východní dadaismus; Rumuni z kabaretu Voltaire) představil švédský autor Tom Sandquist. O koncepci stejnojmenné výstavy, zachycující vznik a vývoj dada v curyšském literárně-uměleckém dada Kabaretu Voltaire, hovořil její kurátor Adrian Notz, který diváky seznámil i s podobou a problémy obnoveného kabaretu v curyšské Spielgasse 1 (výstavu *Dada East?* bylo možné v červnu zhlédnout i v Praze). O českém dada, jeho kontextu a souvislostech s českou a evropskou kulturou a o domácí reakci na tento směr hovořili Miloslav Topinka a Jindřich Toman, o životě a aktivitách jednoho ze spoluvůdců dada a významném představiteli tohoto hnutí Walteru Sernerovi promluvil Ludvík Kundera (viz dále).

TZARA – TSARA – TZORE – TZURE?

Znamená jidiš slovo „cure“, „core“ (tzure, tzore) spíš problémy, nebo starosti? Na toto téma se rozproudila debata při jedné z besed v divadle Minor. Zatímco autor studie o rumunském dada Sandquist je překládá jako „potíže“, pánové Grunberg a Jungk se přiklání spíš ke „starostem“. Moderátor a organizátor festivalu Michael March, který mívá vždy po ruce duchaplný citát, se tentokrát nevyjádřil (škoda, že

cem, kdy obsah slov jako by ztrácel smysl a zůstal jen zvuk a rytmus, a purimové hry s maskami hrály pro podobu dada představení v Kabaretu Voltaire velkou roli. Významný vliv mělo i jidiš divadlo a jidiš kultura, která stejně jako dada „mísí racionální s iracionálním, groteskní s absurdním a vznešené s vulgárním“. Sandquist si dále všímá toho, že v *Zoharu*, jednom z základních textů kabaly, se nacházejí označení Boha a pojetí Ejn sof, která jsou téměř totožná s mnoha definicemi dada vyslovenými samotnými dadaisty. Co se pseudonymu Samuela Rosenstocka týče, Sandquist ke známé interpretaci jména Tzara – tedy „trist en tsara“, smutný ve své vlastní zemi – přidává ještě další výklad, jenž povolal výše zmíněnou debatu. Vzhledem k tomu, že v jidiš znamená „tzure“/ „tzore“ opravdu starosti (i problémy) a tentýž výraz se hebrejsky řekne „cara“, svým pseudonymem mohl slavný dadaista nepřímo poukazovat na potíže či trápení, jež mu v rodné zemi způsoboval jeho židovský původ.

MYŠLENKY JSOU JEN NÁLADOVÉ MYŠI

Básník a překladatel Ludvík Kundera hovořil o osobnosti německy píšícího básníka a prozaika Waltera Sernera, autora manifestu dada a režiséra curyšských dada večerů. Tímto pozoruhodným a u nás málo známým autorem se v katalogu k výstavě *Dada East?* zabývá i básník Miloslav Topinka; z obou textů dále citujeme.

Walter Serner se narodil roku 1889 v Karlových Varech v zámožné židovské rodině; jeho otec vydával německý týdeník *Karlsbader Zeitung*. Po mnoha peripetiích se mu roku 1913 povedlo dokončit studia práv a od dva roky později odjíždí do Curychu. Zde píše prózu, spřátelil se s malířem Christianem Schadem, s nímž zakládá měsíčník *Sirius* (přispívá do něj např. básnířka Else Lasker-Schülerová). Stává se členem zdejší dada buňky, roku 1918 formuluje manifest dada s názvem *Letzte Lockerung* (Poslední uvolnění). O obsahu tohoto manifestu píše M. Topinka:

„78 paragrafů, kde vše je vzájemně spojeno, vše souvisí se vším. Každá věta je doslova rozbuškou pro tu následující. Jakákoli teze je okamžitě vyvrácena antitezí. ‚Každé pravidlo je výjimkou.‘ Serner napadá naprosto všechno: lásku, která je bez

neznal anekdotu s pointou „coresy ať si dělá jeho maminka“, která by vše přivedla na správnou míru).

Sandquistova přednáška se totiž celkem detailně soustředila na to, do jaké míry rumunský a židovský původ, židovské okolí a vzdělání zakladatelů dada ovlivnily charakter tohoto směru. Tristan Tzara (vl. jménem Samuel Rosenstock), bratři Marcel a Jules Janco, Arthur Segal (pův. jménem Aron Sigalu), všichni pocházeli z židovských rodin, a navíc vyrůstali v prostředí, kde se nacházely četné chasidské komunity. Podle Sandquista právě chasidismus, jeho modlitby a písně se střídavým rytmem a mystickým tan-

uzardění schopna udělat z kachny labuť, vědomí, filosofii, vědu, umění, humanitu, náboženství, morálku, řeč, která selhala a stala se z ní prodejná děvka. ‚Každé slovo je samozřejmě jen kompromis.‘ (...) Text manifestu je přitom úžasnou demonstrací toho, co je možné dělat s jazykem: slovní hříčky, neologismy, pohrávání si se zvukovými významy slov, rozbíjení logických a syntaktických vazeb. Používáním slov jen prokazuje jejich nepoužitelnost. ‚Myšlenky jsou jen náladové myši.‘ Právě Sernerův manifest naprosto jednoznačně inspiroval Tristana Tzaru k napsání známého Manifestu dada 1918.“

ORGANIZÁTOR DADA KONGRESU A DADA PLESU

Aktivít Kabaretu Voltaire se Serner nezúčastňoval. Ale v dubnu 1919 vystupuje v Curychu na 8. dada večeru, pořádaném v Sále obchodníků. Zde také poprvé přečetl svůj manifest. Reakcí na něj bylo přezíravé pohrdání. Sernerovi se však podařilo vyprovokovat publikum k agresivitě. Zuřivě se na něho vrhají a tyčkami vytrhávají ze zábradlí ho ženou ven z pódia.

V prosinci 1919 uspořádal Serner v Ženevě „první světový kongres dadaistů“ a snad i „dada ples“, jehož se měl podle umělcovy fantazie zúčastnit i Charles Chaplin. Roku

Walter Serner. Foto archiv Festivalu spisovatelů Praha.

1920 odjel do Paříže, kde se seznamuje s tamějšími dadaisty. Brzy je vpleten do všemožných nedorozumění, afér a skandálů, které mu vynesou pověst „velikášského výtržníka“. Píše s Hansem Arpem společné básně, předzvěst surrealistických pokusů. Hans Arp ho později charakterizuje jako „dobrodružnou postavu, autora detektivek, mondénního tanečníka, kožního specialis-

ta opice, Jedenáctý prst, Hvízdnutí za rohem, román Tygřice), jež sám charakterizoval jako „ideální pro jízdy autobusem či vlakem“. Je však také autorem básní, veršových miniatur, které nazýval *Manžety*.

Po pobytu v Paříži a roztržce s Tristhanem Tzarou si Serner obnovil československý pas a od roku 1929 žije častěji v Praze a v Karlových Varech. Německu se od nástupu nacismu vyhýbá. V roce 1933 jsou tam úředně zabaveny čtyři Sernerovy knihy jako „braková literatura ohrožující veřejnou mravnost“, v roce 1935 figurují už veškeré jeho knihy na seznamu „škodlivé literatury“. Roku 1938 se oženil a s manželkou, Berlínankou Dorothee Herzovou, bydlí od počátku roku 1939 v pražské ulici V Kolkovně 5. Jako polyglot se zřejmě živí vyučováním jazyků. Týden po německé okupaci žádá o vystavení „vysvědčení zachovalosti“ kvůli vystěhování do Šanghaje. O výjezd se s ženou, která je podle norimberských zákonů jen napůl Židovka, pokoušejí ještě několikrát, naposledy v prosinci 1940. Marně. 10. srpna 1942 jsou oba deportováni do Terezína, pár dní nato, 20. srpna na východ. Kde přesně manželé Sernerovi zahynuli, se neví. Stopa po velkém mystifikátorovi a „lupiči džentlmenu“ končí buď v Osvětimi, nebo v nějakém jiném vyhlazovacím táboře v Bělorusku.

Dílo Waltera Sernera je u nás téměř neznámé. Několik jeho básní uveřejnila v šedesátých letech minulého století revue *Světová literatura*; zásluhou festivalu spisovatelů lze nyní nalézt na webu (www.pwf.cz) a v katalogu k výstavě *Dada East?* kromě autorových vlastních textů také fundované stati Ludvíka Kundery a M. Topinky. Ukázky ze Sernerova díla se objeví v Židovské ročence 5768.

Alice Marxová

POSLEDNÁ PAMÍATKA

Rohožník je mestečko ležiacie na západnom okraji Malých Karpát v blízkosti Malaciek. Dátum vzniku židovskej obce

Budova synagógy a pamätna tabuľa. Foto autor.

v Rohožníku sa nepodarilo presne identifikovať, ale vieme, že záznamy o židovských obyvateľoch pochádzajú už z roku 1720. Koncom 18. storočia stála v obci budova murovanej synagógy spojenej so židovskou školou – chederom. Komunálne orgány v Rohožníku vydali pri príležitosti 600. výročia založenia obce publikáciu, ktorá zaznamenáva, že v roku 1939 žilo v obci 12 židovských obyvateľov popri 1273 slovenských, 36 nemeckých, 35 „cigánskych“ (rómskych), 14 českých, 4 maďarských a jednej osobe „inej národnosti“. Tá istá publikácia píše, že v povojnovom období už nežil v obci žiaden židovský obyvateľ. Tento stav ostáva dodnes nezmenený. Na margo cintorína a synagógy sú v citovanom zdroji uvedené nasledujúce vety:

„Ku koncu šesťdesiatych rokov už boli pomníky na (židovskom) cintoríne veľmi poškodené a preto ich dali pracovníci národného výboru odstrániť.“

„Synagóga bola predaná r. 1941 potratnému a úverovému družstvu. Lavice zo synagógy boli odnesené do rímsko – katólického kostola.“

Dnes sa v obci nachádza len jedna hmotná pamiatka židovskej minulosti – budova synagógy. Jej majiteľom je mesto. V rokoch 2004–05 boli na objekte prevedené rekonštrukčné práce, ktoré financovalo mesto a ÚZ ŽNO. Súčasťou prác bolo aj osadenie pamätnej tabule na čelnej fasáde objektu. Dnes slúži budova ako kultúrne centrum obce, konajú sa v nej výstavy a koncerty.

Jaro Franek

OBJEKTIVNOST, NEOSOBNOST, NESTRANNOST

Rudolf Höb a Adolf Eichmann mezi námi

(dokončení ze strany 3)

Nejvíce na něj tento pocit dolehl, když se dozvěděl o vůdcově rozkazu k „fyzické likvidaci Židů“. Na takové řešení „nikdy nepomyslel“ a svou reakci popsal stejnými slovy, jako když ho v r. 1932 přeložili z Lince do Salcburku: „Všechno mě opustilo, radost z práce, jakákoli snaha i zájem. Nějak jsem celý vyhasl“ (str. 46). Podle Höbe jeho vina začíná tam, když odmítl přiznat nadřízenému v Dachau Theodoru Eickovi, který je cvičil být nelitostnými k vězňům, že se pro tuto práci nehodí, že je příliš změkčilý (str. 94).

TĚŽKÁ PRÁCE

Jaký byl tedy Höbův vztah k vězňům? On sám popisuje, jak v červenci 1942 dostali rozkaz vyselektovat tam přežívající Cikány, což byl „obzvlášť obtížný“ úkol.

Proč? „Většina Cikánů,“ svěřuje se, „vazbou vzdor nepříznivým poměrům psychicky nijak zvlášť nestrádala. Ani nemoci a vysokou úmrtnost nebrali tragicky. Celou svou podstatou totiž zůstali dětmi, byli překotní v myšlení i jednání. I na nejtěžší věci dokázali pohlédnout odlehčujícím způsobem. Byli optimisty. Nikdy jsem si u Cikánů nevšiml temných, nenáivistných pohledů“ (str. 143). Ano, tak to má být, osud je těžký, ale rozhodující je slušnost, mezi dozorcí i vězni. I když se Höb s Cikány v Osvětimi „nemálo nazlobil“, byli to „přece jen vězni mi nejmilejší“ (str. 144).

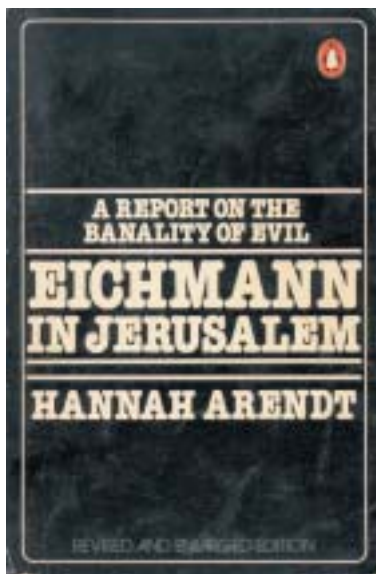
O to to pak bylo pro Höbe těžší. „Přihlížet jejich životu i jejich rejdům by bývalo zajímavé, kdybych za tím nebyl spatřoval tu velikou hrůzu, rozkaz k likvidaci, který v Osvětimi znali do poloviny roku 1944 kromě mě jen lékaři. Ti měli podle rozkazu nenápadně odstraňovat nemocné, především děti. A právě ty chovaly k lékařům důvěru. Není snad nic těžšího než muset pevným krokem projít kolem něčeho takového chladně...“ (str. 145).

Höb to měl v Osvětimi celkově těžké, na něm ležela veškerá odpovědnost za chod obrovského komplexu, musel shánět materiál na výstavbu baráků, který mu nikdo nechťel dát, zápasil s línými a sadistickými podřízenými a ke všemu musel provádět tak nevděčnou práci, jako byl rozkaz k likvidaci tolika lidí. Nepozorný člověk by si možná ani nevšiml, že Höb mluví o masovém vraždění. On si to totiž také neuvědomoval, ani ex post. Mluvil o technických a organizačních problémech spojených s likvidací, napůl se litoval a napůl

chválil, že přes nepřízeň osudu v tom těžkém úkolu obstál.

Stejně na tom byl i Eichmann. I když ho židovský policista po osm měsících při téměř každodenních výsleších konfrontoval s hrůznou skutečností, zdlouhavě a opakovaně mu vysvětloval, proč to u SS nedotáhl přes veškeré úsilí ještě výš, a snažil se mu vysvětlit, že na tom žádnou vinu neneše, udělal pro to opravdu všechno.

Když Höbův nadřízený reagoval na jeho snahu řídit všechno v táboře sám do posledního detailu slovy, že jako komandant má tábor ovládat ze své pracovní pomoci rozkazů a prostřednictvím telefonu, reagoval Höb zděšeně: „Prý plně postačí, když se tu a tam projde po táboře! Svatá prostoto!... Toto nepochopení ze strany nadříze-

Obálka anglického vydání. Česky kniha vyšla r. 1995.

ného mne dohánělo k zoufalství. Já jsem do svého úkolu vkládal veškerý um, veškeré úsilí...“ (str. 127).

A Eichmann jejich nelehkou situaci potvrzuje: „Cokoli jsem připravoval a plánoval, všechno dopadlo špatně, moje osobní záležitosti i moje letitá snaha dostat pro Židy nějaké území. Nerozumím tomu. Můj život jako by byl začarován. Cokoli jsem chtěl a plánoval, všechno mi osud nějak překazil, jako by na všem ležela nějaká zlá kletba“ (str. 70).

Na druhou stranu ovšem těžké úkoly přinášely i radost, především z dobře odvedené práce. Jakmile chmury odtáhly, dostavila se euforie a hrdost na příslušnost k SS. Eichmannovi stačila pouhá slova jako SS, kariéra či Himmler a „jakýsi neměnný a naprosto spolehlivý mechanismus se dal do pohybu“ (str. 71).

Když se Höb rozpomene na nějakou esesmanovu duši povznášející myšlenku či zážitek, napřímí se a prohlásí: „Jako fanatický nacionální socialista jsem byl přesvědčen o tom, že naše idea si najde cestu do všech zemí...“ (str. 147). Jenže Höb byl všechno jiné, jen ne „fanatický“. To, co říká, jsou jen prázdné fráze a klišé, které ovšem zabíjely.

Stejně tak nabubřele a prázdně zní, když Höb mluví o Osvětimi. „Podle vůle Reichsführera SS se z Osvětimi stal největší komplex na likvidaci lidí všech dob... Jistěže byl takový rozkaz čímsi neobvyklým, čímsi nestvůrným. Avšak při náležitém zdůvodnění se mi tento likvidační postup jevil jako správný. Žádnými úvahami jsem se tehdy nezabýval, obdržel jsem rozkaz a mou povinností bylo jej splnit. O tom, zda byla tato masová likvidace Židů nezbytná, nebo ne, o tom jsem si žádný úsudek dovolit nemohl, tak daleko jsem nemohl vidět... Rozkazy ve jménu Vůdce byly svaté. Ty se žádným úvahám, žádným výkladům, žádným interpretacím prostě nepodrobily“ (str. 161–2).

Také z Eichmanna, už když stál pod šibenicí a měl poslední možnost pokusit se urovnat své vztahy s tímto světem, vypadly jen fráze a klišé. Odmítl útěchu protestantského duchovního, protože „nemůže ztrácet čas“. Svou závěrečnou řeč začal emfatickým prohlášením, že je *Gottgläubiger*. Chtěl tak vyjádřit obvyklým nacistickým způsobem, že není křesťan a že nevěří v posmrtný život. Pak pokračoval: „Za krátký čas, pánové, se všichni znovu setkáme. Takový je úděl všech lidí. Ať žije Německo! Ať žije Argentina! Ať žije Rakousko! Nikdy na ně nezapomenu.“

Tváří v tvář smrti se mu vybavilo klišé, které se používá na pohřbu, poznamenala k tomu Arendtová. Pod šibenicí mu paměť provedla poslední kousek: cítil se „povznesen“ a zapomněl, že jde o jeho vlastní pohřeb (str. 336). Jako kdyby popravovali orchestrion, natáhla se klika a on spustil, co má na svých válkách. Jako kdyby se zhmotnila groteska od Ladislava Klímy, kde směšnost a hrůznost jsou sestry.

SPALOVAČ MRTVOL

V Höbově podání působí komicky i to, když tento dobrák od kosti popisuje zavádění plynu pro usmrcování vězňů. Po vyzkoušení cyklonu B na ruských válečných zajatcích Höb celou věc komentuje: „Musím otevřeně říct, že na mne toto zplynování zapůsobilo uklidňujícím dojmem, jelikož v dohledné době se mělo začít s masovou likvidací Židů a Eichmannovi ani mně nebylo jasné, jakým způsobem se zabíjení těchto mas, které přijdou, bude

dít. Nyní jsme tedy postup objevili. Z poprav zastřelením jsem měl vždy hrůzu, když jsem pomyslel na ty masy, na ženy a děti. Dost jsem si užil už při popravách rukojmí, při skupinových exekucích... Nyní jsem byl tedy přeci jen klidnější, že my všichni budeme ušetřeni té krvavé lázně a že i pro oběti to bude až do posledního okamžiku šetrnější“ (str. 164).

Načež se rozhovoří o tom, jak probíhalo zplynování a co zažil a musel vyslechnout od obětí, jako kdyby před námi stanul Kopfrkingl z románu Ladislava Fuchse *Spalovač mrtvol*. Poté, co zaznamená na třech stranách otřesné scény, především matek s malými dětmi, které si s hrůzou uvědomí, co se chystá, a chtějí bránit své děti, Höb uzavírá: „Masová likvidace se všemi průvodními jevy ovšem neprocházela kolem všech zúčastněných prostě jen tak. Až na několik málo výjimek zřejmě všem, kdo byli k této nestvůrné ‚práci‘, k této ‚službě‘ naveni, i mně samému, poskytovaly tyto děje...“ a teď co? „...hojně látky k zamyšlení, zanechávaly v nás hluboké dojmy...“ (str. 169).

A jelikož Höbe přitom všichni pozorovali, musel se „velmi ovládat, abych ani v rozrušení z čerstvého prožitku na sobě nedal někdy znát své vnitřní pochybnosti a své tísnivé stavy“ (str. 170). V závěru Höbových zápisků se už člověk musí smát: „Nechť ve mně veřejnost klidně i nadále spatřuje krvelačnou bestii, krutého sadistu, vraha milionů, neboť jinak si široké masy velitele Osvětlení představovat ani nemohou. Nikdy nepochopí, že i on měl srdce, že nebyl zlý“ (str. 200).

ŘÍŠSKÝ VŮDCE SS

Jaký byl vztah mezi těmito spořádanými úředníky holocaustu a jejich nadřazeným, říšským vůdcem SS Himmlerem?

„Podle rozkazu měli být všichni Židé transportováni do Osvětlení prostřednictvím Eichmannova organizačního útvaru původně bez výjimky zlikvidováni, ale už u prvních transportů německých Židů přišel rozkaz, aby byli vybírání všichni praceschopní Židé, muži i ženy, a aby se jich v táborech využívalo pro účely zbrojní výroby,“ stěžuje si Höb v pojednání o „konečném řešení židovské otázky“ (str. 209).

Nebylo to ovšem z toho důvodu, že by Židy nenáviděl, ale jako táborový manažer a profesionál věděl, že výjimky jsou vždy špatné, přidělávají problémy, které se pak kupí, až začnou být neřešitelné. Himmler ovšem na Höbovy starosti nedbal, potřeboval splnit kvótu pro zbrojní výrobu a to, že větší počet vězňů znamenal přeplněné baráky, v nichž hynuli lidé jako mouchy, mu bylo jedno. Höb chtěl baráky čisté,

s přesně stanoveným počtem vězňů a dobrými hygienickými podmínkami... Lidé do plynu měli jít podle předpisu, čistí a zdraví a pokud možno i v dobré náladě, jako ty Höbovy oblíbené cikánské děti. Himmlerovi na věznicích nezáleželo, ale před šoa jako úřednickou ideou dával v tu chvíli přednost zbrojnímu průmyslu. Höb naopak chtěl, aby vězni, „než budou zlikvidováni“, netrpěli nebo žili v lidsky přijatelných podmínkách.

Himmler, z vůle Hitlera hlavní strůjce nacistické vyhlazovací mašinerie, se díky svému cynismu choval „lidštěji“ než „slušníci“, jako Höb a Eichmann. Když se mu to zrovna hodilo, nabídl vyměnit Židy za vojenský materiál nebo z politických důvodů vydal na podzim roku 1944 rozkaz likvidaci Židů okamžitě zastavit.

Z pohledu Eichmanna a Höbe bylo ovšem takové počínání nesystémové, de facto „nemorální“, bylo to odsouzenímhod-

né kupčení s „ideálem“. Že ten ideál spočíval v masovém vraždění, to Höbovi s Eichmannem už posuzovat nepříslušelo.

Jestliže Himmler byl ještě v negativním smyslu člověk, jednal jako člověk, jako politik, lhář, který všemožně zastírá cíle svého jednání a dovedl machiavelismus až na nejvyšší hranici zrůdnosti, u Höbe a Eichmanna něco takového nepřicházelo v úvahu; jednali stále stejně, podle rozkazů, neuhnuli ani o kousek. Kdyby byl na jejich místě robot, vyšlo by to nastejno. Proto také jejich fráze a důstojnicko-úřednické průpovědi působí tak směšně, jako kdyby z obou esáků promlouvala umělá inteligence, naprogramovaná jen na určité situace; když se ocitne v nové situaci, nedokáže na ni vůbec reagovat, mele zcela nesmyslně stále totéž.

Himmlerovi se podařilo pěstěním, výchovou, kázní vyprodukovat z průměrného

německého maloměšťáka homunkula, jehož schopnost myslet mimo služební povinnosti byla minimální nebo zcela potlačena, osobu bez vlastního úsudku, která plní veškeré pokyny svého pána, necouvne před žádným rozkazem, ale přitom zůstane osobně „slušná“, resp. citově neutrální. To byl ideální SS, nový člověk, oddaný straně a věřící v budoucnost, ideál nacistického nového člověka, stejně jako člověka komunistického; koneckonců není to i ideální firemní zaměstnanec v systému tržního hospodářství? Bylo by zajímavé vědět, jak se na Höbe s Eichmannem díval Himmler. Byli to v jeho očích Leninovi „užiteční idioti“? Ideální blbci, které lze využít k čemukoli?

Himmler byl výjimečný zločinec, lidí typu Höbe a Eichmanna je ovšem třeba se obávat mnohem víc, protože chodí všude kolem nás, žijí s námi a tváří se jako nejspřádanější a nejslušnější občané.

ZÁVĚR, BOHUŽEL NE KONEC

Chovat se slušně k okolí, milovat rodinu, za každé situace zůstat osobně slušný, to je vlastně největší či jediný trumf maloměšťáka, ať má dělnické povolání nebo vysokoškolský diplom: který nenávidí nacisty, ale přitom udá souseda, že ukrývá Židy, protože to se nesmí, i když proti Židům nic osobně nemá, a stejně tak nesnáší komunisty a přitom do posledního puntíku poslušně plní všechno, co jim vidí na očích. Ačkoli se na nacisty nebo komunisty díval skrz prsty (i když některá jejich opatření nebyla od věci), s největší ochotou přijímal nacistickou propagandu, ať už šlo o parazitující, řádné práce se štílicí Židy nebo o odbojáře označované za bandity a teroristy, stejně jako přijímal komunistické propagandistické žvásty o tom, že underground je skupina promiskuitních narkomanů nebo že disidenti jsou vypláceni ve valutách ze Západu apod.

Ovšem nutno říct, že Höb s Eichmannem patřili k maloměšťácké elitě, necítili, a to jim lze věřit, k nepřítelům státu či národa nenávisť. Jen se ocitli v nesprávný čas na nesprávném místě. Kdyby žili o dvacet let později a v Československé republice, byli by z nich jistě stejně tak dobří komunisté, lidé aparátu nebo velitelé lágru v Jáchymově a opět na jiném místě a v jiné době by vedli spořádaný, usedlý život. Snadno si lze představit Höbův stateček, s vnučaty na dvoře mezi slepicemi a s dobytčím za statkem na louce – Höbův životní sen. Osud ale tomu chtěl jinak a proti tomu nikdo nic nezmůže.

(Psáno pro *Rch a Babylon*. Redakčně kráceno.)

PETR PLACÁK

STO PLUS JEDNA

Ve Washingtonu proběhla zajímavá konference AJC

American Jewish Committee (101) vkročil do druhého století své existence v doslova pochodovém rytmu. Letošní výroční konference začínala pochodem k Bílému domu a skončila pochodem centrem New Yorku. První den byl věnován Dárfúru. AJC je znám tvrdou kritikou laxního postoje světových organizací, včetně OSN, sám se pak co nejvíce snažil pomáhat při řešení humanitární krize, která v Súdánu vznikla v důsledku střetu mezi vládou podporovanými islámskými milicemi a místními černošskými kmeny.

CENA JANA KARSKÉHO

Druhý den již pokračoval standardně – paralelními akcemi, semináři, přednáškami apod. Večer vyvrcholil předáním *Výroční ceny Jana Karského*. Polský zpravodajský důstojník Jan Karski se dvakrát tajně dostal do uzavřeného varšavského ghetta a – v přestrojení za estonského dozorce – dokonce do vyhlazovacího tábora v Belzeci. V roce 1942 o tom referoval spojeneckým představitelům. Jeho burcování veřejnosti i mnoha organizací a institucí, včetně židovských, vyznělo naprázdno. Považovali jeho zprávy za přehnané a nevěrohodné, jeho příběh byl pak po válce zapomenut, dokud jej znovu neobjevil režisér Claude Lanzmann ve svém dokumentu *Šoa*. Karski zemřel v roce 2000 ve Washingtonu, kam se po válce přestěhoval. AJC se pak rozhodl udělovat na jeho počest výroční cenu osobnostem, které se výrazně zapsaly při připomínání památky obětí šoa a v boji proti antisemitismu. Cenu v letošním roce převzal páter Patrick Desbois, předseda výboru pro vztahy s judaismem Francouzské biskupské konference. Ten již deset let dokumentuje zapomenutá místa na Ukrajině, kde byly uloženy ostatky tisíců zavražděných židovských obětí. Snaží se získat výpovědi svědků tragických událostí, hovoří s místními obyvateli a podle jejich údajů nachází dosud neznámé hromadné hroby. Podle jeho slov bylo jen na území Ukrajiny zavražděno na 1,5 milionu Židů. V pohnutém projevu věnoval cenu památce všech zavražděných židovských dětí.

Z jiného světa pocházel druhý řečník večera, Klaus Schwab, zakladatel a ředitel Ekonomického fóra v Davosu. Z referátu byla nejpoutavější úvaha o tom, že dnes dochází k přesunu mocenských struktur ze středu společnosti na její okraje. Někdy moc získávají ti, kteří k tomu nebyli zmoc-

něni demokratickým procesy, a proto již nemohou fungovat mezinárodní mechanismy, které dokážou zabránit krizím nebo je řešit. Je to ovšem – podle slov profesora – někdy obtížné včas zpozorovat, tak jako je těžké sledovat uragán z jeho oka. Vize nepřiliš optimistická.

ENERGETICKÁ ZÁVISLOST

Velkým tématem nejen pro AJC je energetická závislost. Problémům s tím spojeným byla věnována řada přednášek a diskusí. Bývalý ředitel CIA James Woolsey dal současnou krizi do souvislostí s válkou proti terorismu, s „dlouhou válkou“, jak se jí zde začíná říkat. Některé země Střední-

Alegorický vůz v průvodu Israel Parade v New Yorku. Foto archiv.

ho východu leží na nalezištích ropy a zemního plynu, které tvoří dvě třetiny celosvětových zásob těchto surovin. V tomto smyslu je iránský argument o nutnosti výroby jaderné energie nehorázný. Podle Woolseye jde nyní o to zbavit naftu a zemní plyn charakteru strategické suroviny. Přirovnal to k válkám o sůl, která byla až do vynálezu lednice jako jediný známý konzervant také strategickou surovinou. Východiskem jsou alternativní zdroje různého druhu – hybridní motory, etanol a také zpětný prodej a redistribuce nespotebované energie.

Rabín David Rosen je ředitelem AJC pro mezináboženské záležitosti. Zabývá se vztahy judaismu s křesťanstvím a islámem. K pódiové diskusi si přizval Ahmeda Abbádiho, generálního tajemníka pro záležitosti islámu Marockého království, a Kemala Silaye, prezidenta Centra islámského pluralismu z Turecka. Ti předvedli názorně, jak se mohou názory muslimských představitelů diametrálně lišit. A to je Maroko považováno za velmi liberální

zemi, kdežto Turecko mívá někdy nálepku země fundamentalistů. Podle prezentace panelistů by mohl být opak pravdou.

BUDOUCNOST

Velmi živě působilo vystoupení tří mladých Izraelců, kteří předvedli jiskřivý a kritický obraz budoucnosti Izraele.

Gidi Grinstein mluvil o mezinárodní politice Izraele a hned v úvodu zdůraznil, že v současné době nejde jen o původní sionistickou vizi, kdy všichni Židé budou žít v Izraeli, nýbrž o globální hledisko, kde je rovnocenně vnímán Izrael a světové židovské komunity. Všichni jsme dnes spojeni nejen poutem rodovým, náboženským, etickým atd., ale také zcela prakticky, máme internet, mobilní telefony, můžeme spolu komunikovat. Někdy se ovšem dostáváme do situace, že to, co je dobré pro Izrael, nemusí být dobré pro diasporu a obráceně. To v poslední době platí hlavně v oblasti mediální prezentace Izraele. Grinstein pak zmínil zajímavý termín: přidaná židovská hodnota. Co to znamená? Židé, kteří přijedou do Izraele, se zde ihned mohou cítit jako doma. Izraelci, kteří se rozhodnou žít ve světě, však jen těžko navazují vztah k místní židovské obci. Jejich životní zkušenost je totiž nikdy neutilita žít v komunitě.

A to je třeba oboustranně změnit.

Dan Ben-David je sociolog, působí na Telavivské univerzitě. Zabýval se mimořádnými změnami v izraelské společnosti, v poslední době. Mluvil dokonce o příběhu dvojího Izraele. Na jedné straně jde o jednu z neúspěšnějších a nejrychleji rostoucích ekonomik, na stranu druhou dochází k rapidnímu zvýšení hranice bída, úpadku sociální péče a k alarmujícímu propadu všeobecné vzdělanosti. To vše dokládá na statistikách. Podle něj je nejvyšší čas začít s reformami.

Einat Wilfová, bývalá asistentka Šimona Perese a členka ústředního výboru Strany práce s vizáží topmodelky, se zabývala otázkou, proč se dnes mladí lidé v Izraeli odmítají ve větší míře angažovat v politice. Jako jinde ve světě mají i mladí Izraelci možnost realizovat se v jakémkoliv oboru, od filosofie až po špičkovou výpočetní techniku. Politická kariéra je však zde projevem současné formy sionismu – seberealizace ve prospěch židovského lidu. A je jisté, že o ni mnoho lidí stojí a bude stát.

Jde jen o to, aby to byli lidé kvalitní a charakterní. Některé problémy, kterým dnes Izrael čelí, jsou podle Wilfové způsobeny nedokonalým systémem, ale často i nedostatkem charakteru některých politických představitelů. To může mladé lidi odradit. A proto, než někdo začne uvažovat o politické kariéře, měl by v první řadě dobře znát sám sebe. Aby věděl, jak se bude chovat třeba v krizových situacích, a nebyl sám sebou překvapen. Návod platný nejen v Izraeli.

V rámci konference se konaly i dva narychlo svolané semináře. V prvním prezentoval Paul Goldenberg projekt vzdělávání policistů v zemích OECD. Jde o úspěšnou iniciativu, na níž se významně podílí AJC a díky níž se policisté v mnoha zemích seznamují s problematikou antisemitismu a jeho projevů. To je pak důležité při kvalifikaci trestných činů.

Druhý seminář byl věnován problematice restitucí židovského majetku. Na rozdíl od Česka není tato věc ve většině evropských zemí zdaleka uzavřena. Vedle ředitele AJC pro mezinárodní vztahy rabína Andrew Bakera, z jehož iniciativy se setkání konalo a který jej moderoval, vystoupil i zástupce Světové židovské restituční organizace (WJRO) Chaim Chesler, který pro mnohé překvapivě prohlásil, že pokud budou židovské majetky vráceny, musí zisk z nich jednoznačně zůstat v zemích jejich původu, aby v první řadě sloužil místním židovským komunitám. Prohlášení, které přichází nejméně s desetiletým zpožděním.

Prezidentský úřad bývá svěřen významným osobnostem z řad AJC na tři roky. Letošním zasedáním uplynul tento mandát pro prezidenta E. R. Goodkinda a na jeho místo byl zvolen Richard Sideman, absolvent Harvardu a významný daňový právník, který se od r. 1982 podílel na činnosti mnoha výborů AJC a po čtyři roky vedl jeho pobočku v San Francisku.

Závěrečný pochod se konal v New Yorku, kam byla většina účastníků z Washingtonu dopravena autobusy. Israel Parade je jedinečnou každoroční akcí, které se účastní snad všechny židovské instituce v USA. Letos přišlo víc než sto tisíc lidí. Letní počasí a nadšení brzy zachvátily i největší skeptiky – většinou z bývalých socialistických zemí –, kterým se do obdoby prvomájového průvodu moc nechtělo. Jenže tady se jednalo o něco úplně jiného. Manifestace radosti a hrdosti mezi mrakodrapy a zelení Central Parku je jedinečným zážitkem. A nemohla ji pokazit ani skupinka ultraortodoxních chasidů před hotelem Plaza, kteří mávali palestinskými vlajkami.

TOMÁŠ KRAUS

DVOJÍ METR NA BLÍZKÝ VÝCHOD

Krvavé srážky mezi palestinským Hamásem a Fatahem si při posledních bojích vyžádaly více než sto mrtvých. Od roku 2006 pak již hodně přes 600 – jen o málo méně než za stejné období při střetech ozbrojených Palestinců s izraelskou armádou. V bojích zneprátených palestinských stran došlo k činům, které otráslly i otrlými válečnými zpravodaji. Člen osobní ostrahy palestinského prezidenta Abbáse, pětadvacetiletý Mohamed Sweirki, byl v Gaze unesen militanty Hamásu, vyvečen na střechu patnáctiposchodového domu a shozen dolů. Zneprátený Abbásův Fatah reagoval ve stejném stylu: chycený aktivista Hamásu byl vyhozen z 12. patra.

Toto jsou zřejmě nejkřiklavější případy krutosti, o níž však média referují jen velice zdrženlivě. Před většinou světové veřejnosti tak zůstávají až na výjimky zamlčeny další zločiny v Gaze: zajatí příslušníci Fatahu byli zabíjeni před očima svých manželek a dětí výstřely do hlavy. Unesenému lékaři Fájezovi al-Barrávi-mu, známému příznivci Hamásu, prostřelili rivalové z Fatahu na šestkrát nohy a pohodili ho na ulici. Militanti z obou zneprátených stran často užívají střechy nemocnic či jejich území jako palebná stanoviště, takže odvetná střelba ničí nemocniční budovy, ohrožuje jejich personál a pacienty.

Bojovníci Hamásu v kanceláři palestinského prezidenta Mahmúda Abbáse (15. 6. 2007). Foto ČTK.

Proč o tom všem mluvím? Svět si navykl měřit na Blízkém východě dvojím metrem. Na jaře 2002 rozpoutali Palestinci bezprecedentní vlnu teroru v Izraeli. V krátké době bylo při sebevražedných atentátech zabito na 130 civilistů, stovky dalších byly zraněny. Poté, co při sváteční pesachové večeři v hotelu v Netanji za-

hynulo rukou teroristy 30 převážně starších lidí, zahájil Izrael vojenskou operaci. Během bojů v Džanínu byl svět zaplaven zprávami o izraelských masakrech, válečných zločinech a hromadných hroboch palestinských civilistů. Humanitární organizace a světoví státníci se předháněli v odsudcích izraelských zvrstev. Co na tom, že se nakonec ukázalo, že v Džanínu bylo zabito 56 převážně ozbrojených Palestinců a přibližně stejně izraelských vojáků? Svět již měl o izraelské bestialitě jasno.

V létě 2005 se Izrael z Gazy stáhl a po necelých dvou letech jsme zde svědky občanské války mezi Palestinci. Tam, kde mohl a měl být základ palestinského státu, se páchají oblundné zločiny, ale svědomí světa je tentokrát klidné. Ministři zahraničí členských zemí Ligy arabských států oznámili, že ustanoví vyšetřovací komisi, a „rozhodně odsoudili kriminální činy“. Světoví politici, jindy tak pohotoví v odsouzení Izraele, nyní mlčí. A z médií, která jsou k Izraeli setrvalě kritická, dokonce cítíme podporu danému vývoji. „Éra spravedlnosti a islámského práva nadešla,“ vzkázal mluvčí Hamásu Islám Šahawán.

Komunistům více než blízké *Haló noviny* komentují vývoj takto: „Sídlu bezpečnostních složek hnutí Fatah v Gaze ... došli muži z Hamásu, kteří bojují proti

korupčnímu režimu Fatahu a za lepší život izraelskou okupací zbídačených širokých vrstev Palestinců.“

Jen tak dál. Jsou to vskutku danajské dary těm, kdo sní o demokratické Palestině po boku demokratického Izraele.

LEO PAVLÁT

(Psáno pro Rádio Česko a Rch.)

ZTRACENÝ POKLAD Z MICHLE ... a jiné události

/Vybráno z českého tisku/

Pod titulkem „Kain a Abel: Bratříčku, kde jsi?“ otiskla Mladá fronta Dnes (26.5.) zamýšlení nad klasickým příběhem. Soudí mj., že „Kain znamenal další krok na cestě lidstva k úplné zkaženosti, ale na druhou stranu – na rozdíl od jeho otce Adama – dle rabínských výkladů objevil něco důležitého, totiž pokání“.

■ Média (např. iDNES, 14.6.) přinesla nekrolog na barona Guyho de Rothschilda (98). ■ „Nevím, jak lze definovat chytrost, ale historický zájem všech Židů o vzdělání sebe samých, a zejména dětí, je fenomén, který není příliš vidět mezi jinými národy,“ píše

čtenář Reflexu (21.6.) v reakci na článek s námětem „Proč jsou Židé nejchytřejší?“. ■ Vzpomínání Oldřicha Stránského (86) na zážitky z pracovních a koncentračních táborů otiskl Havlíčkobrodský deník (23.6.) s podtitulkem: „Zažil bombardování a dnešní debatu o radarové základně nechápe, je jednoznačně pro.“ ■ Rokycanský deník (23.6.) otiskl dopis čtenáře o rokycanské veřejné debatě na téma americký radar v Čechách. Odpůrci mu prý připomínali agitátory po r. 1948, jeden z debatujících vyjádřil nakonec přesvědčení, že „Hitler měl všechny Židy vy...“ Autor poslední slovo vytečkoval a dodal jen: „Hrůza!“ ■ Média připomněla tragický osud švédského diplomata Raoula Wallenberga, který v r. 1944 zachránil mnoho desítek tisíc maďarských Židů, v lednu 1945 byl zatčen NKVD a záhadně zmizel kdesi ve stalinských vězeních. MfD (20.6.) píše: „Wallenberg patří mezi největší hrdiny 2. sv. války, jeho strom právem stojí v Jad vašem, má sochu v Budapešti a jako druhý člověk na světě získal čestné občanství Spojených států. Jeho životem se zabývají stovky knih a tisíce článků...“ ■ MfD (23.6.) a A2, kulturní týdeník (20.6.) přinesly recenzi vzpomínkové knihy Tomana Broda *Ještě že člověk neví, co ho čeká*; A2 na okraj připomíná, že budoucí historik byl „ryze český chlapec“, jehož jméno matka objevila ve známé básni K. J. Erbena. ■ Pod titulkem „Němci se na nedotknutelnost Davidova národa ptají stále častěji“ otiskl týdeník Týden (1.7.) úvahu, v jejímž závěru čteme: „Německo zatím

zůstává zajatcem své historie. Poválečná generace se většinou za holocaust stydí a přijímá svou historickou odpovědnost. Touha po normálních vztazích s Židy je ovšem zřejmá. Patří k tomu možnost kritizovat nejen je, ale i židovský stát. Je ale podobná normalita, navíc ve stínu vyvraždění šesti milionů Židů, vůbec možná?“

■ U příležitosti výročí atentátu na Heydricha připomněl Hranický týden (22.6.) osobnosti regionu popravené za stanného práva a uvedl, že „nejmasovější vražda v dějinách Hranic byla připravena ještě za Heydricha“ – likvidace místních Židů. ■ Pod titulkem „Ztracený poklad z Michelské synagogy“ píše MfD (21.6.) krátce o historii více než 1500 svitků Tóry z českých a moravských obcí, které byly v dnes zapomenutém chrámu uloženy po 2. světové válce. ■ Z obsáhlé reportáže ze „vzorového islámského státu Ománu“ v deníku Právo (21.6.) plyne řada poučení. Jen dvě na ukázkou: „Není náhodou osvícený ... totální vládce lepší než naše upachtěná, postnormalizační a prokorporovaná demokracie?“ „Když se zdravíte s muslimem, dejte pozor, abyste místo Salaam neřekli Šalom.“ ■ „Není divu, že kvůli izraelskému politikovi Natanu Šaranskému přijel do Prahy na setkání disidentů z celého světa jeho obdivovatel George W. Bush,“ píše Hospodářské noviny (12.6.). „I první muž Spojených států bude jednou jen bývalým prezidentem, kdežto Šaranský (59) už na-

dosmrti zůstane hrdinou, který přežil devět let sovětského kriminálu, včetně lágru na Sibiři.“ ■ *Nabucco* začíná ovládat zdejší operní jeviště. Brno, kde představuje v tuto chvíli Verdiho opera „fenomén“, zažilo „nevidanou věc: publikum doslova burácelo po celé představení“ a sbor Židů

museli pěvci opakovat. „Nic podobného se předtím ani potom v brněnské opeře nestalo... právě se rodí legenda,“ píše MfD (9.6.). Podle stejného listu (22.6.) stejnou operu jako poslední premiéru sezony chystá také Divadlo J. K. Tyla v Plzni, režii má německý režisér Darius Etemadieh.

■ „Prominent, zavalený kostlivci“ – tak nazvala MfD (23.6.) svůj nekrolog za bývalého rakouského prezidenta a šéfa OSN Kurta Waldheima. HN (15.6.) daly nekrologu titulek „Zemřel muž, kvůli němuž Rakušané odhalují minulost“. ■ LN (12.6.) referovaly o Světovém židovském kongresu, jehož prezidentem byl zvolen Ronald Lauder (73). ■ Moje Ostrava (2.6.) přinesla článek na téma „Jak to kdysi bylo s příchodem Izraelitů do města“ a konstatovala, že „doménu jejich podnikání byly především obchod a nájmy pohostinství“.

■ Pod malebným titulkem „Odchycená pouštní liška“ se rozepsaly LN (26.5.) o německém polním maršálu Rommelovi, který požíval jistou úctu i po válce pro svou možnou účast na atentátu na Hitlera v r. 1944. Dokument TV ZDF však objevil, že Rommel hrál „klíčovou roli v plánech na dobytí Palestiny a vyhlazení Židů na Blízkém východě“. ■ MfD (7.6.) převzala krátkou zprávu z ČTK, že poblíž Oděsy ve vesnici Gvozovka byl objeven masový hrob několika tisíců zavražděných Židů. ■ Havlíčkobrodský deník (20.6.) v kratičké recenzi monodramatu na motivy prózy Ladislava Fuchse *Pan Theodor Mundstock* píše, že tvůrce představení Jaroslav Achab Haidler, herec

„s vizáží Žida a neuvěřitelným výrazovým potenciálem vtáhl diváka do svých obav z transportu za druhé světové války naprosto dokonale. Navíc výborně zvládl i diskuse s fiktivními postavami“. ■ Náchodský deník (8.6.) zaznamenal zážitky studentů gymnázia v Novém Městě nad Metují z Osvětlemi. ■ „Po náchodských Židech mnoho stop nezbylo,“ konstatuje se v titulku článku MfD

(29.5.). ■ Podle Náchodského deníku (22.6.) *Harissia special* ze sbírky kaktusů Jaroslava Žida se předešlého dne „před 20. hodinou začala otevírat, o dvě hodiny později silně zavoněla, aby nalákala můry a noční motýly k opylení, a do rána uvala“. (tp)

Kresby Antonín Sládek.

IZRAEL: Peres mezi Hamástánem a Fatahstánem

Ještě než si stačil Izrael připomenout výročí únosu desátníka Gilada Šalita do Gazy a dalších dvou vojáků do Libanonu, rozjely se události, jež překryly bilanci roku poznamenaného druhou libanonskou válkou. Přesněji řečeno ji vyjevily v aktuálním světě.

Už dlouho se v médiích objevují výrazy „Hamástán“ a „Fatahstán“. Vysvětlují rozdíl mezi dvěma částmi Palestinské samosprávy – Gazou (1,5 milionu obyvatel), ovládanou radikálně islamistickým Hamásem, a Západním břehem Jordánu (2,5 milionu obyvatel), ovládaným revolučně sekulárním Fatahem. Onen rozdíl byl téměř půl roku překryt palestinskou vládou národní jednoty. Politicky slabší Fatah prezidenta Mahmúda Abbáse v ní dal legitimaci Hamásu, který se tak podílel na výkonné moci, aniž by přistoupil na podmínky Izraele i světového společenství: uznat Izrael, uznat předchozí dohody palestinské reprezentace s židovským státem a zřít se násilí.

V polovině června se ale novinářské klíše stalo realitou. Ozbrojenci Hamásu během krvavých bojů ovládli Fatahem řízené instituce (policie, bezpečnost, rozvědka) i celé pásmo Gazy, prezident Abbás nato v Ramalláhu odvolal dosavadní společnou vládu a jmenoval nouzový kabinet. Jenže jeho rozhodnutí jsou akceptována právě jen na Západním břehu, ve „Fatahstánu“, zatímco v Gaze, v „Hamástánu“, má výhradní slovo Hnutí islámského odporu.

Teprve na tomto pozadí můžeme sledovat konkrétní události v Izraeli. Patří sem návrat Ehuda Baraka do politiky, jenž nahradil Amira Perece v čele Strany práce i ministerstva obrany. A nepřímo sem můžeme zařadit i volbu Šimona Perese hlavou státu. Izraelský prezident má jen ceremoniální roli, ale světem protřelý politik, vyjednávač a mírový nobelista z roku 1994 udělá jistě vše pro to, aby i ve svých 83 letech úřad zviditelnil.

EHUD BARAK S. R. O.

Izrael si tak trochu připomněl léto 2006. Jenže za loňské koordinované ofenzivy z jihu a severu (rakety z Gazy i Libanonu) vládl Palestinské samosprávě samotný Hamás, zatímco letos měl být umraven v rámci vlády národní jednoty. Což se ukázalo jako fikce.

Stačí nahlédnout do chronologie obětí raket: 2006 – v březnu zabití dva beduíni, v červenci zabit izraelský civilista, v listopadu žena ve městě Sderot, shodou okol-

ností u domu ministra obrany Perece. 2007 – v květnu zabita chodkyně a poté řidič ve svém autě. Obyvatelům nejhůře postiženého města Sderot, které se v době útoku vylidnilo z 20 tisíc na asi 10 tisíc duší, šlo jen těžko vysvětlit, jaký význam má palestinská vláda národní jednoty.

Ehud Barak byl do čela Strany práce zvolen v primárkách ještě předtím, než Hamás ovládl celou Gazu, ale již v atmosféře zesíleného ostřelování raketami, tedy očividně jako „muž do nepohody“. Přitom izraelský tisk se už delší čas pozastavoval nad tím, že nikdo přesně neví, na jakém byznysu Barak zbohatl za šest let, co odešel z vysoké politiky (byl premiérem v letech 1999–2001, poté založil společnost

Dům ve Sderot zasažený raketou z Gazy (29. 5. 2007). Foto autor.

Ehud Barak Limited). Jenže to, co je pro aspiranta na veřejné funkce v demokracii minus, bylo po zkušenosti s odborářským předákem Percem překryto potřebou návratu osvědčeného lídra s vojenskou zkušeností.

Teprve uvidíme, jak se bude vyvíjet vztah k rozštěpené Palestinské samosprávě. Zatím se celý Západ staví jednoznačně za Abbásův Fatah. USA a Evropská unie oznámily, že obnovují pomoc Palestincům zadržovanou více než rok – od ustavení vlády Hamásu. Izrael ohlásil, že novému kabinetu uvolní stejně tak dlouho zadržované peníze z vybraných palestinských

daní (700 milionů dolarů). Nikdo ovšem neví, jak se vyvine vztah k vyhlášení palestinské státnosti, čímž zejména Evropa podmiňuje urovnání na Blízkém východě. „Doufáme, že se palestinské strany usmíří,“ řekl evropský zmocněnec pro zahraniční politiku Javier Solana. Ale o co konkrétního tuto naději opírá? Bude Západ včetně Izraele stále sázet na kabinet Fatahu vládnoucí pomocí dekretů prezidenta Abbáse? Pomine natrvalo demokraticky zvolený parlament s většinou Hamásu? Podpoří ustavení Státu Palestina (na jakém území?), nebo „Fatahstánu“? Odpovědi na tyto základní otázky se zatím ve slovech politiků neobjevují.

POSLEDNÍ STŘEDOEVIPOAN

O to zajímavější je volba Šimona Perese prezidentem. I když je tento úřad formální, pro názorný obraz stačí připomenout některé prezidy. Jicchak Navon (1978–83) proslul jako první zástupce sefardů ve vysoké politice. Chaim Herzog (1983–93) navštívil jako první hlava židovského státu Německo. Jeho nástupce Ezer Weizman (1993–2000) coby absolvent leteckého výcviku v Českých Budějovicích choval k Čechám nostalgii, jež vyvrcholila v roce 1996 – při návštěvě Prahy se dozvěděl o úmrtí Françoise Mitterranda, bezprecedentně vzal na palubu izraelského „Air Force One“ Václava Havla a letěli spolu do Paříže na státní pohřeb. Z této živé tradice se vymkl nevyřazený Moše Kacav (2000–07), odcházející z úřadu s obviněním ze sexuálního obtěžování.

Peres je asi posledním stře-doevropským rodákem ve vysoké izraelské politice. Narodil se jako Szymon Perski 2. srpna 1923 v tehdejší východní Polsku. Neměl talent pro oslnivou politikou dráhu, a přestože byl dvakrát premiérem (1984–85, 1995–96), bylo to na základě politické dohody, respektive v rámci nástupnictví za zavražděného Jicchaka Rabina. První volený post získal až nyní v 83 letech. Nicméně v historii zůstane zapísán jako člověk, který má lví podíl na izraelské jaderné technologii. Získal ji před půlstoletím díky Francii. Bude zajímavé sledovat, jak se izraelsko-francouzské vztahy rozvinou v éře prezidentů Perese a Sarkozyho. Zdá se, že kdo sází na zlepšení, moc neriskuje.

ZBYNĚK PETRÁČEK

Kalendárium

Před **160 lety**, **4. 7. 1847**, se ve Čkyni narodil český právník **ALOIS ZUCKER**. Vystudoval práva na Karlově univerzitě, kde později sám vyučoval; patřil k těm nemnoha židovským učitelům, kteří začali působit na české větvi tehdy čerstvě rozděleného pražského vysokého učení, byl profesorem trestního práva, v l. 1985–97 dokonce děkanem právnické fakulty. Je autorem právnických a kriminalistických prací, v nichž se snažil prosazovat nejrůznější reformy trestního práva v Rakousku-Uhersku (mj. zrušení trestu smrti). Byl poslancem říšské rady a členem České akademie věd a umění. Patřil k první generaci příznivců českožidovského hnutí, která uspěla: byl protektorem první českožidovské organizace Spolku českých akademiků-židů (zal. 1876), jež se hlásila k odkazu básníka Siegfrieda Kappera a dala si za úkol šířit mezi Židy lásku k české vlasti a českému jazyku.

Před **150 lety**, **9. 7. 1857**, se v Liberci narodil **ADOLF MENZEL**. Vystudoval práva na pražské univerzitě, na rozdíl od Zuckerera však kariéru udělal na univerzitě v hlavním městě: působil tu jako profesor správního a trestního práva, r. 1915 byl zvolen rektorem. Patřil k nejvýznamnějším rakouským právním odborníkům: byl členem vídeňské Akademie věd, říšského soudu a v l. 1918–30 viceprezidentem rakouského správního soudu. Zajímal se také o veřejné právo a sociálně politické zákonodárství, věnoval se i historii, filosofii a sociologii. Zemřel ve Vídni v čase, kdy se jeho svět zhroutil, 12. 8. 1938.

Před **220 lety**, **10. 7. 1787**, se narodil **JOHANN EMANUEL VEITH**, jehož životní běh se všemi zvraty a tužbami by mohl sloužit jako příklad při výkladu na téma: úskalí setkání kultur. Vyšel z přísně ortodoxní rodiny, která ho předurčila k rabínskému studiu, avšak – jsme na samém počátku „židovského osvícenství“ – když se chtěl vzdělávat i v profánních vědách, odmítla ho podporovat. Vystudoval medicínu v Praze a Vídni, kde se pak živil jako ředitel veterinární školy, ale jeho zájmy ho táhly jinam: brzy uplatnil svůj básnický talent a byl oblíbencem vídeňských židovských salonů. Roku 1816 náhle konvertoval, vystudoval katolickou teologii, byl vysvěcen na kněze a vstoupil do řádu redemptoristů. Po několika letech z řádu odešel a věnoval se tomu, co ho bavilo nejvíc: literatuře, homeopatické léčbě a kazatelství (v l. 1847–55 kázal úspěšně i v Praze). Je autorem teologic-

kých, uměleckých i odborných děl. Zemřel 6. 11. 1870 ve Vídni.

Před **25 lety**, **18. 7. 1982**, zemřel v Bostonu **ROMAN OSIPOVIČ JAKOBSON**, jeden z nejvýraznějších představitelů lingvistiky 20. století, jehož život, dílo a vliv tohoto díla by mohly sloužit jako školní příklad podarařeného setkání více kultur. Jakobson patřil stejnou měrou čtyřem kulturním prostředím: ruskému, českému, židovskému a americkému a zároveň výrazně ovlivnil vývoj ve svém oboru. Narodil se 11. října 1896 v Moskvě, od r. 1921 žil v ČSR, zprvu ve službách bolševické vlády, posléze jako pedagog a učenec: stal se profesorem ruské filologie a staročeské literatury na brněnské univerzitě, byl členem avantgardní skupiny Devětsil a především zakladatelem a předsedou dodnes věhlasného Pražského lingvistického kroužku, který studoval vzájemné vztahy prvků a slo-

Foto archiv.

žek jazyka v rámci jazyka jako systému. V roce 1939 emigroval do USA, kde až do své smrti působil na předních vysokých školách. Soupis jeho prací by zabral podstatnou část našeho časopisu, my si tu připomeneme alespoň dvě česky psaná díla: *Základy českého verše* (Praha, 1926) a *Řeč a písemnictví českých Židů v době přemyslovské* (New York, 1957).

Před **100 lety**, **22. 7. 1907**, se v Brtnici u Jihlavy narodil **BARUCH (BENEDIKT) KURZWEIL**. Podobně jako jeho otec získal rabínské vzdělání a aprobaci. Roku 1939 odjel do Palestiny, kde učil na vysoké škole v Haifě; roku 1955 obdržel profesuru hebrejské literatury na Bar-Ilanově univerzitě. Je představitelem moderní hebrejské literární kritiky, pozoruhodným komentátorem největších děl hebrejské (i světové) literatury a také významným kulturním historikem; jeho kritiky a další texty otištěné v *Haarecu* a jiných izraelských periodikách byly oblíbené pro svůj často polemický styl, plný ironie a důvtipu. Zemřel před téměř **35 lety**, **24. 8. 1972** v Tel Avivu. tp

SPOLUPRACOVNÍCI STB

Tento sloupek navazuje na text ing. Karla Wienera, který autor na žádost redakce uveřejnil v minulém čísle Roš chodeš (str. 20). Šlo o reakci na článek ing. Tomáše Jelínka v deníku *The Prague Post* (25. 4. 2007), v němž byl tajemník FŽO Tomáš Kraus označen za spolupracovníka StB. Původní plán byl otisknout všechny tyto texty současně. Nedošlo k tomu z redakčních důvodů.

Z vyjádření dr. Tomáše Krause:

Otázku údajné spolupráce s StB jsme v rámci Federace židovských obcí řešili již na počátku 90. let. Konstatovali jsme, že podle zákona není pro funkce v jejím rámci vyžadováno lustrační osvědčení. Lidem, uvedeným v seznámech, bylo přesto doporučeno, aby své jméno očistili soudní cestou. Sepsal jsem nejdříve své zkušenosti a předal příslušné komisi jako čestné prohlášení. Tam jsem konstatoval, že jsem nikdy žádnou spolupráci s StB – přes dlouhodobý a intenzivní nátlak – nepodepsal. Na doporučení několika právních kanceláří jsem další kroky nepodnikal a považoval jsem tím – a považuji stále – celou věc za uzavřenou. Případnou skandalizaci spojenou se soudním projednáním jsem totiž považoval za kontraproduktivní. Je známa spousta případů, kdy se lidé sice očistili, ale špína na nich stejně ulpěla. Mnohdy jsou ve spisech uváděna tvrzení, která nelze nijak vyvrátit. Skandalizace by navíc nepostihla jenom mě, ale celou komunitu, přinejmenším by na ni vrhla špatné světlo.

Vždy jsem však o celé věci otevřeně mluvil a byl jsem připraven vydat svědectví příslušným institucím, které se tím budou seriózně zabývat, ať už ÚDV či Ústav paměti národa. Ale jako svědek, nikoli jako strana soudního sporu.

Za Federaci židovských obcí bych rád uvedl, že se prezidium nedávnými články ing. T. Jelínka zabývalo a konstatovalo, že vysvětlení dr. Krause, jež má k dispozici v písemné podobě, považuje za dostačující. T. Kraus, jak sám uvádí, dlouhodobému nátlaku StB nepodleh a spolupráci s ní neuzavřel. To lze zjistit i z materiálů, které na něho byly vedeny a které dnes jsou, stejně jako rozhodující většina všech osobních svazků tohoto typu, prostřednictvím archivu MV ČR obecně dostupné. Není také od věci připomenout, co napsal T. Jelínek v Rch 8/2004: „Lidem, kteří píšou do novin své radikální názory, chybí snad pud sebezáchovy. Takový postup poškozuje naši pospolitost a dává prostor pro antisemitská vyjádření.“ Zdá se, že změnil názor.

JIRÍ DANÍČEK

ŽIDOVSKÁ KULTURA V HOŘOVICÍCH

Ve dnech 15.–16. června 2007 se konaly v budově bývalé synagogy v Hořovicích Dny židovské kultury, které organizovala Mgr. Drahomíra Dušková-Havlíčková, farářka místního kostela Českobratrské církve evangelické. Synagoga a kostel v Hořovicích jsou totiž jedna a táž budova.

První židovské rodiny se v Hořovicích usadily v 15. století; v 17. a 18. století se Židé museli z města vystěhovat a mohli se sem vrátit až v 19. století. Místní židovská obec byla založena v roce 1875, v roce 1930 zde bylo evidováno 50 členů. Jména posledních významných reprezentantů ŽO jsou napsána na pamětní desce uvnitř budovy, kde je také uvedeno jméno mého pradědečka – Jakuba Abelese. Před válkou tvořili Židé výraznou součást hořovické společnosti; z nacistických koncentračních táborů se jich vrátila jen hrstka, obec se již neobnovila a budova synagogy připadla Českobratrské církvi evangelické.

V rámci letošních Dnů židovské kultury chtěli místní členové farního sboru připomenout historii hořovické Jubilejní synagogy (stojí ve Valdecké ulici 408), která v roce 2004 oslavila sté výročí existence. Tehdy se o výročí příliš nemluvalo, takže letos se vlastně konala dodatečná „narozeneňová oslava“.

V přednáškách pro děti a dospělé, které organizovalo Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze, se připomenul osud židovské komunity v Hořovicích a okolních obcích a diváci se seznamovali se židovskými zvyky a tradicemi.

Kromě přednášek vystoupil také pěvecký soubor HaChucpa a divadelní soubor Feigele. Malí a velcí herci zahráli příběh o královně Ester. Akce měla velký úspěch a všichni doufají, že se Dny židovské kultury stanou v Hořovicích dobrou tradicí i pro další roky.

Vida Neuwirthová

KONCERTY V JERUZALÉMSKÉ A ŠPANĚLSKÉ SYNAGOZE

■ Na programu prázdninových koncertů v Jeruzalémské a Španělské synagoze v Praze jsou vrcholná díla houslových virtuosů – původní skladby a transkripce od F. Kreislera a J. Heifetze.

Na programu jsou slavná díla z různých období, barokem začínaje a moderní hudbou a jazzem konče (Bach, Corelli, Mozart, Beethoven, Mendelssohn-Bartholdi, Čajkovskij, Prokofjev, Gershwin apod). Termíny koncertů: Španělská synagoga – **19. 7., 26. 7., 2. 8., 9. 8.** vždy od 19 hodin; Jeruzalémská synagoga: **1. 8., 14. 8.** (vždy v 19.00).

KULTURNÍ POŘADY

Divadlo Feigele v Hořovicích. Foto Otto Fürth.

OD TÉ DOBY VĚŘÍM NA OSUD

■ Pod tímto názvem je do **22. července** v Galerii Roberta Guttmanna v Praze přístupná výstava o transportech protektorátních Židů na území Polska v letech 1941–1942. Archivní dokumenty a dobové fotografie doplňují filmové záběry rozhovorů s pamětníky.

VÝSTAVY ALEŠE VESELÉHO

■ Během podzimu lze zhlédnout dvě výstavy děl jednoho z našich nejzajímavějších současných umělců, sochaře **Aleše Veselého**: do **16. září** v prostorách Východočeské galerie na zámku v Pardubicích a do **konce října** na nádvoří hradu Klenov a v budově purkrabství.

BOSKOVICE 2007

■ Již po patnácté se koná *Festival pro židovskou čtvrť v Boskovicích*, letos v termínu **19.–22. července**. Na festivalu se uskuteční řada koncertů, divadelních představení, filmových projekcí, výstav, autorových čtení a dalších akcí, mnohé z nich s židovskými tématy. Bližší informace získáte na adrese www.unijazz.cz.

HOLEŠOV 2007

■ Od neděle **29. 7.** do soboty **4. 8.** se uskuteční *Festival židovské kultury v Holešově*. Jedno z témat je „Židé v zámoří“, koncerty jazzové hudby či setkání se spisovatelem Arnoštem Lustigem. Podrobný program viz www.olam.cz.

TŘEBÍČ 2007

■ Třebíčský festival židovské kultury s názvem *Šamajim* se koná ve dnech **2.–4. srpna**. Ve zdejší Zadní synagoze se uskuteční koncerty, přednášky, besedy a filmové projekce, navíc ochutnávka košer nápojů od firmy R. Jelínek. V sobotu v 18.45 se na své místo v synagoze vrátí

původní pergamenový svitek Tóry. Více na www.samajim.cz.

BÝVALÍ SPOLUŽÁCI

■ Do **konce září** je v plzeňské Staré synagoze otevřena výstava *Spolužáci, osudy židovských studentů gymnázia na Mikulášském náměstí v Plzni*. Představuje výsledky pátrání skupinky současných studentů zdejšího gymnázia po osudech „bývalých spolužáků“ v době nacismu.

STIPENDIUM DO SOUTHAMPTONU

■ Univerzita v Southamptonu (Velká Británie) poskytuje pro příští školní rok jedno stipendium pro občany členských zemí EU ze střední a východní Evropy. Magisterské stipendium je určeno pro obor židovská historie a kultura. Bližší údaje na www.parkes.soton.ac.uk/ma.htm.

PÁTRÁNÍ PO OBRAZECH

■ Hledám všechny dostupné informace o předválečných obrazech mé tety Helly Guthové ve snaze zjistit cokoli o jejich osudu, získat jejich barevné fotografie, případně možnost zapůjčení pro připravovanou výstavu jejího díla. Jakoukoli informací s radostí přijmu na e-mailové adrese: katerys@hotmail.com.

AD: TŘI RABÍNI V SÁLE (RCH 6/07)

V minulém čísle Roš chodeš byla uvedena chybná informace o diskusi rabínů. Evropské reformní židovství se řídí standardem Evropského Bet Dinu, který uznává tradiční pojetí židovského původu po matce.

Přesto jsme maximálně inkluzivní účastí dětí, které mají jenom židovského tatínka, na životě komunity a jejich vzdělávacích možnostech.

V případě dospělých je potřeba rozlišovat mezi stránkou obsahovou a formální. Obsahově není Žid po tatínkovi nežid, ale patří k zera jisrael, semeni izraelskému. Formálně je však patrilineární Žid zván, snad i snažně žádán, k vyjasnění statusu před Bet Dinem, od kterého závisí formální uznání židovského statusu se všemi následnými náboženskými právy.

Bezpochyby je přístup k patrilineárním Židům odlišný od externích konverzí nežidů co do časových i organizačních nároků. To proto, že tento krok považujeme za tikun olam, nápravu světa v situaci, která je nám všem – ruku na srdce – nepřijemná.

Přesto je matrilinearita podstatným znamením spojitosti s židovským národem, zvláště s konzervativním židovstvím.

Rabín Dr. Tom Kučera

NADAČNÍ FOND OBĚTEM HOLOCAUSTU

■ NFOH vyhlašuje výběrové řízení na podporu projektů v následujících programech:

Péče – Program podpory projektů sociálně zdravotní péče se zvláštním zřetelem k potřebám těch, kdo přežili holocaust.

Připomínka – Program podpory projektů sloužících k důstojné připomínce obětí holocaustu a vzdělávání o holocaustu.

Budoucnost – Program podpory projektů vzdělávacích aktivit v oblasti judaismu.

Obnova – Program podpory projektů rekonstrukce, obnovy a zachování židovských památek.

Uzávěrka pro příjem žádostí je **19. září 2007**. Další informace získáte u koordinátorek programů a na webových stránkách, <http://www.fondholocaust.cz>. Pro programy Péče, Připomínka a Budoucnost kontaktujte Andreu Fictumovou, e-mail: fictumova@fondholocaust.cz, tel.: 224 261 573, fax: 224 262 563. Pro program Obnova Martu Malou, e-mail: mala@fondholocaust.cz, tel.: 224 261 615, fax: 224 262 563. *M. Malá*

PRODLOUŽENÍ RESTITUČNÍ LHŮTY

■ Rakouské velvyslanectví v Praze oznámilo, že byla prodloužena lhůta k podání restitučních nároků k nemovitostem, které se k 17. lednu 2001 nacházely ve vlastnictví Rakouské republiky, spolkových zemí Horní Rakousy, Korutany, Salcbursko, Dolní Rakousy, Vorarlbersko, Burgenland a Štýrsko, ve vlastnictví hlavního města Vídně nebo měst Bad Ischl, Eisenstadt, Mattersburg, Oberwart, Purkersdorf, Rechnitz, Stockerau, Vöcklabruck a Wiener Neudorf. Zároveň je možno prostřednictvím rakouských židovských organizací požádat o vydání movitých věcí, zejména uměleckých či kulturních předmětů. Lhůta k podání těchto žádostí byla prodloužena do **31. prosince 2007**.

Podrobnější informace (v nj a aj) lze získat na webové adrese Národního fondu pro oběti nacionálního socialismu Rakouské republiky www.nationalfonds.org.

Rakouský Národní fond se také zabývá historickým výzkumem v oblasti uloupeného kulturního dědictví. Byla vypracována databáze předmětů, které s velkou pravděpodobností pocházejí z nacistických konfiskací v Rakousku a jsou v majetku veřejných institucí. Tato databáze je přístupná na internetu na adrese www.kunstrestitution.at.

Projekty rakouského Národního fondu pro oběti nacionálního socialismu (který vznikl v roce 1995) se týkají všech osob, které byly perzekvovány v době nacismu na území Rakouska nebo z něj musely uprchnout. *tk*

SŽOV

■ Červnové plenární setkání členů Sdružení židovských vojáků a odbojářů proběhlo v duchu ústředního tématu, kterým bylo mapování antisemitských projevů v médiích, boj proti nim a ochrana proti terorismu. O tom všem nás informovali dr. T. Kraus, tajemník FŽO a P. Kalvach. Schůzi vedl místopředs-

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

da organizace ing. V. Schwarz. Na přípravě pěkného setkání se podíleli E. Jerochimová, K. Hloušková, M. Strnadová, G. Singer, P. Polák a J. Poskočil. Založili jsme sociální dobrovolný fond pro naše přátele (členy SŽOV), kteří jsou upoutáni na lůžka a nemohou přijít mezi nás. Vyslovujeme dík majitelům restaurace King Salomon J. Grünbergerovi za výborné občerstvení, které věnoval účastníkům setkání.

Příští plenární schůze SŽOV proběhne až ve čtvrtek **20. září**, opět v 10.00 ve 3. patře radnice ŽOP. Hlavním tématem bude referát o významu a ocenění hrdinského činu A. Wetzlera a R. Vrby, doplněný promítáním.

Výbor SŽOV se sejde **11. 9.** v 10.30 v klubu Gešer. Přejeme krásné letní dny!

Za SŽOV E. Benešová, předsedkyně

DENNÍ CENTRUM SENIORŮ

■ Každý den máme pravidelné aktivity, podrobněji viz: www.dcs-zop.wz.cz. Milí přátelé seniorského věku, přijďte, jste vítáni!

V průběhu obou prázdninových měsíců probíhá běžný program, a navíc se věnujeme více pobytu venku, vycházkám, rekreačním a sportovním činnostem i odpočinku. Přejeme všem příjemné léto! Kontakt: tel.: 226 235 100-102, 724 093 830, e-mail: d.centrum@kehilaprag.cz. *kt*

PODĚKOVÁNÍ

■ Obyvatelé Penzionu Charlese Jordana vřele děkují Bejt Praha, jmenovitě panu **Peteru Gyorimu**, paní **Jitce Davidové** a paní **Kateřině Šulcové** za peněžitý dar ve výši 18 795 Kč na zakoupení nové pračky a sušičky. Bejt Praha uspořádal ve Španělské synagoze happening, při kterém se dražila vybraná umělecká díla mladých tvůrců, výtěžek z dražby byl poskytnut na zakoupení potřebného vybavení.

Za obyvatele penzionu děkují Helena Frankenbergerová, Ivana Rymešová

PÁTRÁNÍ PO VĚZNÍCH

■ V rámci svého historického výzkumu pátrá Židovské muzeum v Austrálii po bližších informacích o dvou osobách vězněných za války v terezínském ghettu.

Jde o Paula Schwarze, nar. 22. 7. 1894, který byl spolu s manželkou Reginou deportován 10. 12. 1941 z Prahy do Terezína transportem L. Z Terezína do Osvětimi, kde zahynul, byl deportován 1. 10. 1944.

Druhým je Leo Löwit, nar. 21. 5. 1887. Do Terezína byl, stejně jako Schwarzovi, deportován v prosinci 1941 transportem L

z Prahy, z Terezína do Osvětimi 6. 10. 1944. Zahynul.

Po dobu pobytu v Terezíně pracovali oba jmenovaní v oddělení Raumwirtschaft židovské samosprávy v Magdeburských kasárnách. Ze Schwarzova a Löwitova života v ghettu se zachovala řada obrázků, dokumentujících tamní život, jejichž originály jsou uloženy v archivu Židovského muzea v Austrálii.

Kdo by mohl k uvedeným osobám podat jakékoli informace, ať laskavě kontaktuje paní Susan Faine (sfaine@jewishmuseum.com.au), kurátorku sbírek Židovského muzea v Austrálii. Adresa: The Jewish Museum of Australia, Cnr Toorak Rd, Arnold St, South Yarra Victoria 3141, Australia.

STROM TEREZÍNSKÝCH DĚTÍ

■ Památník Terezín se obrací s výzvou na pamětníky, kteří se v roce 1943 zúčastnili zasazení Stromu terezínských dětí, ať osobně nebo byli o něm informováni svými spoluvězni.

Jde především o upřesnění data a místa, případně o jména svědků. Uvítali bychom i informace o tom, kdo byl iniciátorem této akce a jaké byly okolnosti přesazení stromku do areálu Židovského hřbitova v Terezíně roku 1948.

Jakoukoli informaci (i dílčí) přijmou Mgr. Ludmila Chládková nebo doc. Vojtěch Blodig buď písemně na adresu Památník Terezín, Principova alej 304, 411 55 Terezín, nebo telefonicky na čísle 416 782 131.

CD SOUBORU LAMALO

■ Soubor brněnské židovské obce *Lamalo* vydal CD s názvem *Esa ejnaj*. Obsahuje modlitby a žalmy zpívané rabínem Kollerem, doprovázené živelným poprockovým uskupením. CD je možné zakoupit za 120 Kč na Židovské obci Brno, tř. Kpt. Jaroše 3, po domluvě na secretary@zob.cz nebo na tel. 544 509 622.

ŽO BRNO – NABÍDKA VÍNA

■ Židovská obec Brno nabízí k prodeji košer víno: Cabernet Sauvignon, jakostní, suché, košer, 2005, cena 125 Kč; Chardonnay, pozdní sběr, suché, košer, 2006, cena 140 Kč. Objednávky zasílejte na ŽOB, tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno nebo zob@zob.cz.

ŽOP HLEDÁ ZDRAVOTNÍ SESTRU

■ Židovská obec v Praze hledá zdravotní sestru na zástup do ambulance praktické lékařky na dobu od konce července do poloviny listopadu. Zájemkyně, ozvěte se, prosím, MUDr. Kolanová na tel. 602 662 781.

SEZNÁMENÍ

■ Ráda bych poznala touto cestou muže do 68 let, který by si vážil přátelství citlivé a slušné ženy. Stále věřím, že ještě není pozdě něco v životě změnit za účelem jeho obohacení. Za pokus a odvahu to jistě stojí. Budu se těšit na odpověď do redakce *Roš chodeš*. Zn.: Ještě je čas.

ŽNO BRATISLAVA

V **júli** oslávia: pán Juraj Alner, nar. 23.7. – 70 rokov; pán Alexander Bachnár, nar. 29.7. – 88 rokov; pán Peter Bán, nar. 19.7. – 76 rokov; pán Ferdinand Blau, nar. 22.7. – 86 rokov; pani Ing. Erika Brániková, nar. 20.7. – 76 rokov; pán Ernest Brodek, nar. 23.7. – 77 rokov; pán Evžen Ječný, nar. 23.7. – 76 rokov; pán Ing. Bernard Knežo-Schönbrunn, nar. 4.7. – 88 rokov; pani Zlatica Košťalová, nar. 20.7. – 92 rokov; pani Tatiana Majerová, nar. 6.7. – 55 rokov; pani Ludmila Mesežníková, nar. 20.7. – 80 rokov; pani PhDr. Emma Panovová, nar. 29.7. – 82 rokov; pani Jozefína Patašiová, nar. 19.7. – 78 rokov; pani PhDr. Anna Podhorná, nar. 25.7. – 71 rokov; pani Veronika Poláková, nar. 14.7. – 77 rokov; pán Juraj Reich, nar. 7.7. – 80 rokov; pani Marianna Rybecká, nar. 4.7. – 72 rokov; pani Klára Somogyiová, nar. 17.7. – 83 rokov; pani Zuzana Sternová, nar. 5.7. – 60 rokov; pani Desanka Tausová, nar. 2.7. – 78 rokov; pán Samuel Trojan, nar. 30.7. – 87 rokov; pani Agneša Urbanová, nar. 13.7. – 72 rokov; pani Anna Weissová, nar. 9.7. – 83 rokov; pán Ing. Ján Wister, nar. 5.7. – 60 rokov; pani Katarína Zitkovská, nar. 16.7. – 78 rokov a pani Anna Zlatošová, nar. 24.7. – 83 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

Úmrtia

So zármutkom oznamujeme, že naše rady opustili: pán Juraj Fischer, 20.5., vo veku 60 rokov; pani Flóra Bieliková, 24.5., vo veku 82 rokov, a pani Eta Weltzlerová, 25.5., vo veku 82 rokov.

ŽO BRNO

V **červenci** oslavujú narodeniny títo naši členové: pani Nicole Engelsmannová, nar. 31.7. – 36 let; pani Lýdia Ferová, nar. 8.7. – 69 let; pan David Fiša, nar. 7.7. – 19 let; pani Dita Hanáková, nar. 3.7. – 35 let; pan Bedřich Hermann, nar. 2.7. – 88 let; pan Leo Horáček, nar. 23.7. – 58 let; pan Ctibor Hřebíček, nar. 15.7. – 52 let; pan Petr Kavan, nar. 15.7. – 57 let; pani Renata Laxová, nar. 15.7. – 76 let; pan Gustí Veselá, nar. 27.7. – 78 let; pani Věra Vozáková, nar. 30.7. – 63 let a pani Lada Young, nar. 7.7. – 32 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO DĚČÍN

V **červenci** oslavujú títo naši členové: pani Vlasta Bakalová, nar. 10.7. – 59 let; pan Petr Chvátal, nar. 15.7. – 34 let; pan Daniel Jančovič, nar. 30.7. – 25 let; pan John Konirsch, nar. 6.7. – 81 rok; Jaroslav Kovtun, nar. 21.7. – 12 let; pani Lilian Malkina, nar. 14.7. – 69 let; pan Alexandr Narodetsky, nar. 4.7. – 62 let; pan Michael Neuwirth, nar. 7.7. – 49 let a pan MUDr. Leoš Středa, nar. 5.7. – 44 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO Děčín – výlet do Prahy

V červnu pripravila ŽO Děčín autobusový zájezd do Prahy. Navštívili sme synagogy na Starém Městě a Starý židovský hřbitov. Tím-

**ZPRÁVY
Z OBCÍ**

to chceme poďakovať našemu průvodci panu Putíkovi ml. za príjemne prožitý den.

ŽNO KOŠICE

Blahoželáme našim **júlovým** oslávencom: pani Oľga Šponderová-Solárová, nar. 20.7. – 95 rokov; pán Viliam Schön z Kráľovského Chlmca, nar. 18.7. – 94 rokov; pani Alžbeta Fábryová z Michaloviec, nar. 6.7. – 89 rokov; pán Július Levický, nar. 20.7., nar. – 89 rokov; pán Dezider Drucker, nar. 27.7. – 88 rokov; pani Viera Koložváryová, nar. 2.7. – 87 rokov; pani Magdaléna Novotná, nar. 31.7. – 87 rokov; pán Šimon Chajimovič, nar. 16.7. – 85 rokov; pán Alfréd Forbát, nar. 9.7. – 84 rokov; pani Šarlota Mészárosová, nar. 19.7. – 84 rokov; pán Eugen Šramek z Kráľovského Chlmca, nar. 2.7. – 79 rokov; pani Ilona Gregorová, nar. 29.7. – 78 rokov; pani Katarína Hirschová, nar. 19.7. – 76 rokov; pani Magdaléna Zunová, nar. 21.7. – 74 rokov a pán Dagobert Lewandowski, nar. 4.7. – 70 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO LIBEREC

V **červenci** oslavujú tyto naše členky: pani Lea Adamová, nar. 13.7. – 34 let; slečna Adriana Příborská, nar. 14.7. – 21 let a pani Nada Šichanová, nar. 16.7. – 55 let. *Ad mea veesrim!*

ŽO OLOMOUC

Blahopřejeme našim **červencovým** jubilatům: panu Oskaru Horskému, nar. 24.7. – 86 let, a panu Jiřímu Löffovi, nar. 10.7. – 76 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OSTRAVA

V **červenci** oslavujú: pani PhDr. Zuzana Čaplová, nar. 5.7. – 58 let; pani Jindřiška Danelová, nar. 6.7. – 75 let; pani Jana Dytková, nar. 16.7. – 76 let; pani Traute Hanková, nar. 30.7. – 91 let; pani Zuzana Lyčková, nar. 20.7. – 59 let; pani Evženie Madlová, nar. 28.7. – 58 let; pani Iraida Rechtmanová, nar. 1.7. – 56 let; pani Inge Rusňáková, nar. 2.7. – 75 let; pan Ing. Josef Salomonovic, nar. 1.7. – 69 let; pani Hanna Tomešová, nar. 25.7. – 85 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PLZEŇ

S opožděnou, o to však vroucnější gratulací blahopřejeme: pani Heleně Beckové, nar. 8.6. – 60 let; panu Karlu Blochovi, nar. 21.6.

– 75 let; panu Pavlu Ledererovi, nar. 8.6. – 68 let; pani Evě Liškové, nar. 30.6. – 78 let; pani Evě Porákové, nar. 28.6. – 74 let; panu Adolfu Stárkovi, nar. 16.6. – 77 let; pani Věře Süssové, nar. 26.6. – 77 let a pani Anně Šubrtové, nar. 7.6. – 79 let, kteří oslavili svá životní jubilea v **červnu**. Zároveň připojujeme vroucí gratulace pani Kláře Faitové, nar. 17.7. – 78 let; panu Karlu Steinerovi, nar. 6.7.1953 – 54 let a panu Ladislavu Václavíkovi, nar. 4.7. – 54 let, kteří oslaví narozeniny v **červenci**. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PRAHA

V **červenci** oslavují narodeniny títo naši členové: pani Eva Blažková, nar. 31.7. – 83 let; pani Žofie Czinnerová, nar. 29.7. – 90 let; pani Ernest Fuks, nar. 13.7. – 81 let; pani Esti Gutweinová, nar. 23.7. – 95 let; pani Blanka Klingerová, nar. 4.7. – 93 let; pani Helena Kovanicová, nar. 13.7. – 83 let; pani Sonja Kratochvílová, nar. 19.7. – 81 let; pani Věra Krulišová, nar. 7.7. – 93 let; pani Šárka Kuželková, nar. 24.7. – 87 let; pani Edeltrude Landová, nar. 5.7. – 94 let; pani Zuzana Ledererová, nar. 29.7. – 83 let; pani Jana Polanská, nar. 27.7. – 86 let; pani Irena Racková, nar. 23.7. – 82 let; pani Eva Roubíčková, nar. 16.7. – 86 let; pani Kamila Siegllová, nar. 22.7. – 82 let; pani Valerie Slezáková, nar. 1.7. – 84 let; pani Gusta Šnábllová, nar. 3.7. – 88 let a pan ing. Richard Svoboda, nar. 29.7. – 84 let. *Ad mea veesrim šana!*

Úmrtí

Dne 21. května zemřel ve věku 94 let MUDr. Viktor Deutsch-Dennis, plukovník čsl. armády a účastník bojů za 2. světové války.

MUDr. P. Dennis s rodinou

a Prof. R. Dennis s rodinou – synové

Dne 24. května zemřela v Curychu ve věku 87 let pani Louisa Mariana Jilek, roz. Katzová.

Dne 28. května zemřel ve věku nedožitých 90 let pan Ing. Ota Ullmann.

Dne 28. května zemřel ve věku 81 let pan Zdeněk Procházka.

Dne 6. června zemřela ve věku 95 let pani Alice Koutníková. Byla pohřbena 7. 6. na Novém židovském hřbitově v Praze.

ŽNK RIMAVSKÁ SOBOTA

V mesiaci **júl** majú sviatok narodenín: pán Ing. Zoltán Wirtschafter, nar. 4.7. – 53 rokov; pán Ing. Juraj Wirtschafter, nar. 21.7. – 57 rokov a pani Eva Ruffiniová, nar. 28.7. – 77 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO TEPLICE

V **červenci** mají narodeniny títo naši členové: pani Lotte Kozová, nar. 19.7. – 82 let; pani Hana Kredlová, nar. 15.7. – 50 let; pani Sylvia Lebovičová, nar. 26.7. – 61 let; pan František Lederer, nar. 11.7. – 77 let; pani Eva Skočdopolová, nar. 29.7. – 75 let; pan Robert Appel, nar. 7.7. – 43 let a pan Roman Faerman, nar. 1.7. – 49 let. *Ad mea veesrim šana* přeje Židovská obec Teplice.

PROČ JEN IZRAEL?

Generální tajemník OSN Pan Ki-mun se připojil k představitelům EU, Kanady a USA v jejich kritice na adresu Výboru pro lidská práva při OSN. V červnu totiž tento výbor rozhodl, že v oblasti lidských práv se bude věnovat především Izraeli a že do země vyšle zvláštní pozorovatele. Současně výbor rozhodl, že odvolá pozorovatele z Kuby a Běloruska, což jak prohlásil americký vyslanec při OSN Alejandro Wolff, „mluví samo za sebe“. Wolff také řekl, že výbor má „patologickou posedlost Izraelem“. Generální tajemník vyzval výbor, aby „veškerá možná porušování lidských práv posuzoval stejně“.

ZEMŘEL BARON ROTHSCHILD

Ve věku 98 let zemřel 14. června v Paříži patriarcha francouzské větve slavné bankéřské rodiny baron Guy de Rothschild. Tento muž proslul nejen jako známý finančník a bankéř, ale také jako patron francouzského a evropského Židovstva, zdecimovaného holocaustem. Roku 1950 založil *United Jewish Fund*, federaci asi 200 sociálních, vzdělávacích a kulturních asociací, jež pomáhaly hlavně integraci sefardských Židů, kteří v 50. a 60. letech minulého století přijížděli do Francie z Maroka, Tuniska a Alžírsku a dnes tvoří zhruba 70 % francouzských Židů. Baron Rothschild též dotoval židovské vzdělání ve Francii a prostřednictvím nadací podporoval Stát Izrael.

ANTISEMITA NA SIBIŘI

Soud v Novosibirsku odsoudil vydavatele místních novin za to, že podněcuje k antisemitismu. Igor Kolodženko byl za svou činnost již dvakrát odsouzen k podmíněčnému trestu: jednou za to, že otiskl článek otevřeně vybízející k násilí proti Židům, podruhé za to, že ve protizidovské propagandě pokračoval. Nakonec ho soud poslal v červnu na dva roky do vězení.

KAZIMIERZ 2007

Letošní festival v krakovské židovské čtvrti Kazimierzi (koná se na konci června a počátku července) je tradičně ve znamení židovské hudby, hlavně klezmeru, ale také hudby synagogální (z Chicaga přijíždí sefardský kantor Alberto Mizrachi, zvaný Pavarotti bimy), židovského divadla a literatury. Dále se konají přednášky, symposia a konference, výstavy, kabaretní představení a taneční vystoupení, semináře o jidiš a hebrejštině, výuka chasidských tanců a ukázky z dílny židovských kuchařů. Jedna z konferencí se zabývá obnovou historických židovských čtvrtí ve východoevropských městech.

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Krakov – Kazimierz, dobová pohlednice. Foto archiv.

SYMPOZIUM V TEL AVIVU

Na konci května uspořádalo Velvyslanectví ČR v Izraeli v telavivském Muzeu diaspory slavnostní sympozium k 80. výročí návštěvy prezidenta Tomáše G. Masaryka v Palestině. Symposia se zúčastnili politolog a historik prof. Šlomo Avineri, historik prof. Jehuda Bauer a prof. Chedva Ben-Israelová z fakulty historie na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. T. G. M. byl první hlavou státu, která navštívila Palestinu v době britského mandátu. Cestu podnikl v době od 9. do 15. dubna 1927 a vyjádřil jí solidaritu s Židy v jejich snaze vytvořit vlastní stát.

ZAVŘELI ŠKOLU

Vedení univerzity v italském městě Teramo rozhodlo, že škola bude na jeden den (18. května) uzavřena. V tento den měl totiž na univerzitě vystoupit známý popírač holocaustu Robert Faurisson, jehož pozval zdejší profesor historie a který prohlásil, že přijde a vystoupí za jakýchkoli okolností. Jediné řešení, jak zachránit reputaci školy jako seriózní instituce, bylo školu uzavřít.

ŘÁD ČESTNÉ LEGIE SPRAVEDLIVÝM

Bývalý francouzský prezident Jacques Chirac předal na sklonku své funkce nejvyšší státní civilní vyznamenání, Řád čestné legie, 160 Francouzům. Jsou to lidé,

kteří Izrael již dříve uznal jako „Spravedlivé mezi národy“, tedy jako křesťany, kteří za druhé světové války pomáhali Židům. Ve Francii bylo uděleno celkem 2725 těchto ocenění, což je nejvíce po Polsku a Nizozemsku (v celé Evropě to je 16 000 lidí). Ačkoli za války bylo do vyhlazovacích táborů deportováno více než 72 250 francouzských Židů, většina židovské populace (na 300 000 osob) se zachránila, což je mnohem více než v kterékoli jiné Němci okupované zemi.

NOVÝ RUMUNSKÝ RABÍN

Nový rabín Rumunska, země se sedmitisícovou židovskou komunitou, se jmenuje Sorin Rosen a je mu 28 let. Je tedy jmenovec slavného rabína Moše Rosena, který působil v Rumunsku po celou dobu komunistického režimu a zemřel roku 1994. Sorin R. má židovského otce, k judaismu konvertoval v Jeruzalémě před sedmi lety. Dříve vyučoval na Lauderově škole v Bukurešti, poté studoval pod vedením rabího Avi Weisse v New Yorku v Institutu hebraistiky v Riverdale, na škole, jež je považována za centrum moderní ortodoxie. Do rabínského úřadu má nastoupit v srpnu.

VÝSTAVA O VÍDEŇSKÉ OBCI

Do 21. října je ve vídeňském Židovském muzeu k vidění výstava obsahující jedinečnou sbírku dokumentů dokládajících historii zdejší židovské komunity. Archivy na obci jsou systematicky zpracovávány od roku 1816 a obsahují materiály od 17. století. Lze z nich vyčíst informace o osudu jednotlivců i celé obce, o práci židovských institucí, o náboženské, společenské, vzdělávací i kulturní činnosti vídeňských Židů. am

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, Telefon / fax 242 487 330, e-mail: sefer@volny.cz Redakce: Jiří Daniček, Alice Marxová, Tomáš Pěkný (šéfredaktor). Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Mediaservis s.r.o., Zákaznické centrum Moravské nám. 12D, 659 51 Brno, tel.: 541 233 232; fax: 541 616 160, e-mail: zakaznickecentrum@mediaservis.cz, reklamace: 800 800 890. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí využívá administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 3. 7. 2007. Cena 15 Kč